

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Katedra pomocných věd historických a archivního studia

Martina Dekastello

Bakalářská práce

Vývoj přímých daní od poloviny 19. století až po současnost

Development of Direct Taxes Since Half of the 19th Century

Vedoucí práce: PhDr. Klára Woitschová, Ph.D.

Praha 2017

Poděkování

Touto cestou děkuji vedoucí své bakalářské práce PhDr. Kláře Woitschové, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady a pomoci při psaní, které přispěly k vypracování mé bakalářské práce.

Děkuji.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 17. srpna 2017

Podpis

Abstrakt

Předmětem této práce je zmapování vývoje přímých daní v historickém kontextu od poloviny 19. století až po současnost. Tato práce se zaměří především na přímé daně na území Prahy. Jejich proměnou díky daňovým reformám a jejich závislosti na změně státního útvaru a politického systému.

Jedna z kapitol bakalářské práce se bude zabývat vývojem daňového formuláře konkrétní daně z příjmu napříč historií. Cílem práce bude zhodnotit formální stránku těchto listin, ale i jejich četnost a různorodost. Komparační metodou bude analyzovat funkčnost a srozumitelnost formuláře.

K vypracování této práce budou použity prameny z fondů České národní banky. Dále bude použita literatura popisující dobové daňové předpisy.

Abstract

The subject of this thesis is a mapping of development of direct taxes in context of the tax and financial regime as a whole since the half of 19th century. This thesis will concentrate mainly on the direct taxes in the Prague area and their changes due to the tax reforms, changes of political system and the state system.

One part of the thesis will be dealing with the changes in the Personal Income Tax form over the years. The goal of the thesis is to evaluate the formal layout of these papers, their changes and variety. Functionality and intelligibility of the Form will be analyzed by the comparative methods.

This thesis will use the sources of the Czech National Bank Archive Collection. The literature describing the contemporary tax regulation will be also used.

Klíčová slova

Daně, přímé daně, daňový systém, daňový formulář, daňové reformy, vývoj daní

Key words

Taxes and charges, tax systém, tax form, tax reform, financial administration, development of taxes

Obsah

1. Úvod	6
2. Přímé daně do roku 1914	9
2.1. Daně v 19. století.....	9
2.2. Všeobecná výdělková daň	11
2.3. Výdělková daň veřejně účtujících podniků	12
2.4. Daň z příjmu (důchodová daň)	13
2.5. Ostatní přímé daně.....	14
2.6. Poplatky s daňovou povahou a samosprávné dávky	16
3. Přímé daně po roce 1914.....	18
3.1. Vývoj daní a poplatků po roce 1914.....	18
3.2. Změny daní po roce 1918	20
3.3. Nové daně po roce 1919	21
3.4. Vývoj v meziválečném období	23
4. Přímé daně po roce 1945	27
4.1. Přímé daně v letech 1945–1948.....	27
4.2. Přímé daně v letech 1949–1952.....	28
4.3. Přímé daně v letech 1953–1966.....	30
4.4. Odvody ze zisku a jiné odvody státních podniků v letech 1953–1966	33
4.5. Vývoj odvodů a daní v letech 1967–1971	34
4.6. Vývoj odvodů a daní v letech 1972–1988	39
5. Vývoj přímých daní od roku 1989	41
5.1. Vývoj přímých daní v letech 1989–1992	41
5.2. Vývoj přímých daní od roku 1993	43
6. Daňové přiznání	45
6.1. Daňové povinnosti a jejich evidence v historii.....	45
6.2. Daňové písemnosti na českém území	46
6.3. Vývoj daňového formuláře dnešní daně z příjmu právnických osob	48
6.4. Daňové přiznání v současnosti	51
Závěr.....	54
Přílohy	58
Seznam pramenů a literatury	69
Seznam příloh.....	71

1. Úvod

„Duch národa, jeho kulturní úroveň, jeho společenská struktura, činy, jež jeho politika může uchystat, to vše a ještě více je vepsáno v jeho fiskální historii... Ten, kdo umí naslouchat tomuto poselství, zde rozpozná dunění světové historie zřetelněji, než kdekoliv jinde“.

Joseph Alois Schumpeter.¹

Tento citát vystihuje mimořádnou schopnost daní odrážet svou dobu. Je obvyklé pohlízet na daně pouze jako na ekonomicko-politický nástroj. Což je na škodu, protože historie se opakuje. A stejně jako ona se opakovala i rozhodnutí, která vedla k různým fiskálním opatřením.

Cílem této práce je zmapovat historii a vývoj přímých daní od poloviny 19. století až do současnosti se zaměřením na jednu z nich, daň z příjmu právnických osob. Skládá se především z části teoretické, popisu daní a jejich vývoje a části praktické – okrajové, která zkoumá vybranou daň po stránce diplomatické, tj. porovnává a sleduje vývoj formuláře s ní spojeného. Hodnotí jej po stránce ekonomické, tj. sledováním daňové zátěže ve sledovaném časovém úseku, a stránce byrokratické, která by měla vyhodnotit srozumitelnost formuláře. Záměrem je začít od aktuálního daňového přiznání a pokusit se dobové daňové formuláře vysledovat co nejdál do historie zpracovávaného období a komparační metodou vyhodnotit, jestli je současný daňový formulář lepší či horší. Slovo pokusit se, je v tomto případě namístě, protože na rozdíl od bilancí a jiného ekonomického materiálu, byla daňová přiznání na okraji zájmu a nejsou materiálem, který by se běžně archivoval. Předpokládám, že daňové zatížení, stejně jako typ formuláře, bude odpovídat době a státnímu a politickému zřízení, z kterého pochází. Budou se v něm odrážet historické události, které jsou součástí našich dějin.

Dobová terminologie čítá mnoho výrazů pro pojem daň. V odborné literatuře je tak možno najít výrazy jako fase nebo fasse, což je označení pro daňové přiznání, které se používalo ještě v 50. letech minulého století. K němu je poplatné označení fatent – poplatník daně, sloveso fatovat nebo-li přiznávat daň. V době socialismu se pro určitý druh daní používal termín odvod nebo příspěvek a obě dvě označení představovaly rovněž povinné nenávratné platby ve prospěch státu, stejně jako poplatky. V průběhu sledovaného období se leckdy zaměňovaly výrazy daň a poplatek. S daňovou problematikou je úzce spojen další pojem, berně a finance. Etymologii slova berně netřeba popisovat, ale význam slova finance

¹¹ Joseph Alois Schumpeter, (1883-1950), ekonom, v letech 1919-1920 rakouský ministr financí, narozen v Třešti na Moravě.

stojí za připomenutí. Josef Kaizl, který napsal v roce 1888 první česky psanou učebnici ekonomie, v ní uvádí, že slovo finance pochází ze středověké latiny ze slovesa *finare*, které znamenalo zakončit, vypořádat, platit a termín *financia* označoval peněžité plat a to zejména příjem krále.² Vládci se mění, ale peněžité odvody na fungování státu zůstávají.

Základní literaturou této práce je kniha *Dějiny daní a poplatků* od Marka Starého a kolektivu.³ Tato učebnice je výborným zdrojem informací ke studiu historie daní. Kniha je členěna do několika kapitol, podle historických období. Každá z kapitol, je zpracována jiným autorem. Jediným nedostatkem, je absence popisu fiskálního vývoje během druhé světové války. Kapitola, která popisuje vývoje po roce 1945, z větší části vychází z knihy Františka Picmause, *Daně, odvody a poplatky v ČSSR*.⁴ Pro hlubší studium daňové problematiky v době komunismu je příhodnější prostudovat tuto knihu a není až tak podstatné, o které ze dvou vydání se bude jednat. Změny v druhém vydání nejsou až tak rozsáhlé. Kromě toho, je neocenitelnou zkušeností fakt, že tato učebnice je napsaná způsobem, který byl poplatný své době a používá svůj specifický slovník. To dává možnost pochopit lépe tuto dobu. Dalším bibliografickým zdrojem je literatura z oboru hospodářských dějin, kniha *Hospodářské a sociální dějiny Československa 1918–1992*⁵ od Václava Průchy a kolektivu. Tato kniha přibližuje hospodářské a sociální změny, které nastaly v souvislosti se stěžejními událostmi československé historie. Významným zdrojem je také učebnice *Finanční věda* sepsaná Albínem Bráfem.⁶ Tato kniha sice nebyla první česky psanou učebnicí ekonomie a finančnictví, ale pro přehled daní a poplatků a daňové soustavy je vhodnější. Daňová soustava přelomu 19. a 20. století, je zde popsána velmi přehledně. Stejně jako učebnice od Františka Picmause je i tato psána v duchu své doby a specifickým jazykem. Poslední část použité literatury tvoří zákony a zákonná opatření napříč dobou, která jsou v různých formátech přístupná na internetu.⁷ Vzhledem k časovému i obsahovému rozsahu práce, nebylo možné se věnovat tématu finanční správy, která s vývojem daní úzce souvisí. Ke studiu finanční správy doporučuji použít učebnici *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*, jejímiž autory jsou Jan Janák, Zdeňka Hledíková a Jan Dobeš.⁸ Zde je podrobně popsán vývoj finanční správy od roku 1848 do roku 1993. Organizace finanční

² Josef KAIZL, *Finanční věda*, Praha 1892, Josef. R. Vilímek, dostupné zde: <https://www.econlib.cz/zlatyfond/html/zf0065.htm>, [vid. 1. srpna 2017].

³ Marek STARÝ a kolektiv, *Dějiny daní a poplatků*, Praha 2009, Havlíček Brain Team.

⁴ František PICMAUS, *Daně, odvody a poplatky v ČSSR*, Praha 1974, SNTL.

⁵ Václav PRŮCHA, *Hospodářské a sociální dějiny Československa 1919–1992*, Brno 2004, Doplněk.

⁶ Albín BRÁF, *Finanční věda*, Praha 1900, Právnická fakulta Univerzity Karlovy, dostupné zde: <https://www.econlib.cz/zlatyfond/html/zf0035.htm>, [vid. 1. srpna 2017].

⁷ Dostupné např. zde: <https://www.epravo.cz/vyhledavani-aspi/>, [vid. 1. srpna 2017].

⁸ Jan JANÁK, Zdeňka HLEDÍKOVÁ, Jan DOBEŠ, *Dějiny správy v českých zemích do roku 1945*, Praha 1989.

správy se změnila od 1. ledna 2013⁹ a přehledně lze nastudovat tuto změnu na internetových stránkách Finanční správy Ministerstva financí České republiky.¹⁰

Jako další zdroj jsem použila archivní čísla týdeníku *Hospodářských novin*, časopis *EKONOM*. Tento časopis nepatří mezi odborné vědecké časopisy v oboru ekonomiky jako např. *Acta Oeconomica Pragensia*,¹¹ nebo Český finanční a účetní časopis¹², ale použila jsem ho v souvislosti s přiblížením okolností zavedení nové daňové soustavy v roce 1993, která byla rovněž politickým rozhodnutím. Článek byl napsán tehdejším prvním náměstkem ministra financí a pozdějším ministrem financí ing. Janem Klakem. Další článek ze stejného týdeníku, který nastiňuje legislativní okolnosti této reformy, byl napsán vysokoškolským pedagogem a soudcem Nejvyššího soudu JUDr. Františkem Faldynou, CSc. V kapitole, kde se věnuji daňovému přiznání, jsem čerpala z knihy Jindřicha Šebánka, Zdeňka Fialy a Zdeňky Hledíkové s názvem *Česká diplomatika do roku 1848*.¹³ Kromě studia odborné literatury, jsou k vypracování této práce použity archivní materiály především z fondu Živnostenské banky, uloženého v archivu České národní banky. Přílohou této práce je fotodokumentace z výše zmíněného fondu Živnostenské banky¹⁴, z fondů Československé průmyslové banky¹⁵ a Plzeňské banky¹⁶. Vývoj přímých daní v letech od poloviny 19. století do současnosti probíhal na pozadí mnoha historických událostí, které je vhodné nastudovat např. z knihy *Velké dějiny zemí koruny české*.¹⁷

Tato práce je rozčleněna na celkem sedm kapitol včetně závěru. První kapitola se věnuje vývoji přímých daní v době, kdy české země byly součástí Rakouska-Uherska. Druhá kapitola popisuje daňovou soustavu v meziválečném období. Třetí kapitola si všímá daňových změn v době pomnichovské a protektorátní. Čtvrtá kapitola se zaměřuje na fiskální systém v době komunismu. Pátá kapitola zpřehledňuje daňový systém současného demokratického zřízení. Šestá kapitola analyzuje vývoj daňového formuláře. Sedmá kapitola uzavírá tuto práci vyhodnocením proměn přímých daní.

⁹ Finanční správa byla zřízena v prosinci 2011 zákonem č. 456/2011 Sb., o Finanční správě České republiky s účinností od 1. 1. 2013. Poslední úprava finanční správy proběhla vyhláškou č. 48/2012 Sb. o územních pracovištích finančních úřadů s účinností také od 1. 1. 2013.

¹⁰ Dostupné zde: <http://www.financnisprava.cz/cs/financni-sprava/organy-financni-spravy>, [vid. 1. srpna 2017].

¹¹ Dostupné zde: <https://www.vse.cz/aop/>, [vid. 1. srpna 2017].

¹² Dostupné zde: <https://www.vse.cz/cfuc/>, [vid. 1. srpna 2017].

¹³ Jindřich ŠEBÁNEK, Zdeněk FIALA, Zdeňka HLEDÍKOVÁ, *Česká diplomatika do roku 1848*, Praha 1984, Univerzita Karlova.

¹⁴ Fond č. č. ŽB/5578 Právní oddělení, zvláštní daň výdělková 1898–1905, fond č. ŽB/4897 Právní oddělení, daň výdělková 1916–1942, fond č. ŽB/5639 Právní oddělení, daň výdělková 1902–1917, fond č. ŽB/5640 Právní oddělení, zvláštní daň výdělková 1932–1933.

¹⁵ Fond č. ČPB/605 koncern GRAFO daně 1928–1946, fond č. ČPB/288 Pošumavské závody 1923–1947.

¹⁶ Fond č. PB/268, Plzeňská banka 1948–1949.

¹⁷ Milan HLAVÁČKA, Jiří KAŠE, Pavel BĚLINA a kolektiv autorů, *Velké dějiny zemí Koruny české*; Sv. XI. [část] b – Sv. XV. [část] b, Praha 2015, Paseka.

2. Přímé daně do roku 1914

2.1. Daně v 19. století

Jako daně můžeme označit takové platební povinnosti, které stát pomocí vynutitelných právních předpisů ukládá k získání příjmu pro úhradu celospolečenských potřeb. V tomto případě není zároveň nutné, aby poplatník dostával protihodnotou za tuto daň jakékoliv služby, činnosti nebo oprávnění. Oproti tomu státem vybírané poplatky tuto oboustrannou povahu mají.

*„Daně jsou berně, jež veřejná moc ukládá na povinné osoby a předměty za účelem povšechného uhrazení výdajů hospodářství veřejných“.*¹⁸ Tato charakteristika daní definuje jednu z jejich základních funkcí v 19. století.

Daně a poplatky plnily různé funkce s ohledem na jejich účel. V 19. století nepřevažoval finanční účel daní, tj. potřeba dostatečně zajistit úhradu veřejných potřeb a plnění úkolu státu, tak jak jsme zvyklí v současnosti. Vedle tohoto pro nás dnes zásadního finančního důvodu, hrály v tehdejší době velkou roli především účely národohospodářské. Daňová politika byla součástí hospodářské politiky státu. Jednalo se o ochranu domácího produkce nebo naopak o způsob odvety diskriminace domácí produkce na zahraničních trzích apod. Stejně významným byl i sociální a policejní účel daní.¹⁹ Oproti tomu daňová statistika nám může popsat skutečný stav. Mimo jiné ukázat, jaká byla pozice českých zemí v rakousko-uherské monarchii. Je historicky známým faktem, že v něm byl český národ udržován v nerovnoprávném postavení. Z daňové statistiky je ale zřejmé, že obyvatelstvo českých zemí financovalo minimálně z poloviny rakouský stát až do svého osamostatnění.²⁰

Ukončením feudalismu a zrušením poddanství v roce 1848 začal v českých zemích platit princip všeobecnosti daňové povinnosti. Tato zásada, že každý občan musí platit daně, neplatila bez výjimky. Od daní byl osvobozen panovník a další členové vládnoucí dynastie, ale také osoby, které měly jen nepatrný roční příjem.²¹ V jejich případě se nejednalo o projev entusiasmů, ale o hospodárnost, protože náklady na výběr takto nízkých daní by převyšoval příjem. Navíc se považovalo za dostatečné, že nižší mzdy, především dělnictva, jsou následně zdaněny spotřebními daněmi. Vzhledem k tomu, že většina nižších mezd byla vyplácena týdně i denně, výběr daní by pak musel čelit značným technickým obtížím.²²

¹⁸ Albín BRÁF, Finanční věda, Praha 1900, Právnická fakulta Univerzity Karlovy, s. 145.

¹⁹ Marek STARÝ a kolektiv, Dějiny daní a poplatků, Praha 2009, Havlíček Brain Team, s. 89.

²⁰ Václav PRŮCHA, Hospodářské a sociální dějiny Československa 1919–1992, Brno 2004, Doplněk, s. 40.

²¹ Marek STARÝ a kolektiv, Dějiny daní a poplatků, Praha 2009, Havlíček Brain Team, s. 91.

²² Albín BRÁF, Finanční věda, Praha 1900, Právnická fakulta Univerzity Karlovy, s. 44.

Daně se v této době třídily podle různých hledisek. Prvním z nich bylo rozlišování daní podle pravidelnosti na daně pravidelné, trvalé a daně případové. Do první skupiny náležely zejména daně výnosové a daně z příjmu, druhá skupina zahrnovala poplatek za převod majetku a daň dědickou. Dalším kritériem pro rozdělení daní byl způsob zdaňovací techniky. Ten rozděloval daně na přímé a nepřímé. Přímé daně zdaňovaly příjem při jeho vzniku, vázaly se k příjmu, zisku nebo k majetku poplatníka. Oproti tomu daně nepřímé postihovaly příjem při jeho upotřebení a vztahovaly se proto na spotřebu nebo na soukromohospodářské obchody.

Podle předmětu daně lze pak daně rozdělit na daně reálné, tj. daně uvalené na nemovitosti, daně osobní, které zahrnovaly rentovou, výdělkovou a důchodovou daň. Následovaly daně spotřební, které byly vyměřeny určitému zboží a daně obchodové, spojené s nějakým právním jednáním.

Dále se daně kategorizovaly podle kompetence daňového příjmu. Rozlišovaly se na daně celostátní, daně zemské (neboli regionální) a daně obecní (označované též jako místní).²³

V druhé polovině 19. století dochází k vytváření moderní daňové soustavy. Dochází k centralizaci daňového systému, jeho rozšiřování a zvýšením počtu a významu vybíraných daní pro příjmy státu, zároveň dochází k opuštění principu rovné daně, který byl typický pro počátek 19. století. Tento princip rovné daně byl nahrazen koncepcí daňové spravedlnosti a také zavedením daněprostého minima. Daněprosté minimum představovalo objem minimálních příjmů, které byly dosaženy za rok, a pod tuto hranici poplatník daň neplatil.

Kromě státních daní existovaly i místní daně, které vybíraly města a obce buď souběžně, nebo doplňkově. Až postupem doby se stal stát výhradně pravomocným pro výběr daní. Ty byly placeny buď v pokladně, nebo prostřednictvím obdoby daňových přiznání. Což mohlo znamenat i jen ručně psaný soupis příjmů s vypočtenou daní. Navíc ještě zpočátku 20. století mohly některé z daní vybírat soukromé subjekty a zároveň v tuto dobu ještě zcela nezmizel kontingenční způsob výběru daní.

Ve dvacátých a třicátých letech 19. století byly díky zavedení nových daní, úpravou cel a monopolů a úpravě pozemkové daně konsolidovány státní příjmy. Zároveň je viditelná snaha o vyrovnání daňových poměrů v jednotlivých zemích rakouského císařství, které byly dosud rozdílné.

²³ Marek STARÝ a kolektiv, Dějiny daní a poplatků, Praha 2009, Havlíček Brain Team, s. 88–94.

V roce 1812 byla zavedena daň výdělková nebo také živnostní. Postihovala některá zaměstnání směřující k dosažení zisku.

Změnu zaznamenala i daň domovní, která byla v roce 1820 oddělena od daně pozemkové přijetím patentu č. 204/1820 Sb. z. p. Domovní daň měla dvě podoby. Tou první byla činžovní daň, která se vybírala v hlavních a některých lázeňských městech a druhou označovanou jako třídní daň, která se týkala ostatních měst. Předmětem daně domovní byly budovy určené k bydlení. Od ní byly osvobozeny budovy sloužící k potřebě císaře a příslušníků jeho rodiny, církevní budovy, budovy určené k veřejně prospěšnému užívání, stavby neobydlené déle než jeden rok, novostavby, přestavby a přístavby po dobu dvanácti let (později byla doba zkrácena na šest let). Sazba daně byla určena procentem ze skutečného nebo odhadovaného nájemného po odečtení nákladů na opravu a údržbu budovy. Platilo, že ten, kdo skutečně zaplatil daň, si mohl ze svého výnosu přímých daní odečíst 12,5 %. Splatnost byla stanovena čtvrtletně.²⁴

Základním rozdělením bylo rozlišení na daně přímé a nepřímé. Přímé daně, které se vytvořily na českém území od roku 1800, můžeme rozdělit do dvou okruhů. Do první skupiny je možno zařadit daně výnosové. Tam lze zahrnout daň reální, tvořenou daní pozemkovou a domovní, dále dělenou na daň činžovní a daň třídní. Můžeme sem zařadit všeobecnou daň výnosovou, daň veřejně účtující podniků a daň z kapitálu a rent. Druhou část tvoří daně důchodové neboli daně osobní příjmové, jednalo se o daň z příjmu (důchodová daň) a daň z vyššího služného. Kromě daně reální byly tyto přímé daně označovány jako osobní daně, subjektivní.

Nejvýznamnějším právním předpisem 19. století byl zákon č. 220/1896 ř. z.²⁵ o daních osobních přímých, který nabyl účinnosti 1. ledna 1898. Tento zákon jako první definoval moderní daňovou soustavu, tak jak ji známe doposud. Tento přelomový zákon byl charakteristický svojí jasností a srozumitelností. Vytvořil moderní daňovou soustavu osobních přímých daní, které všechny upravoval. Vytvořil spravedlivější rozvržení daňové zátěže.

2.2. Všeobecná výdělková daň

²⁴ Marek STARÝ a kolektiv, Dějiny daní a poplatků, Praha 2009, Havlíček Brain Team, s. 96–97.

²⁵ August Vojtěch, NEVŠÍMAL, Jaké a jak veliké jsou nové daně?, Praha 1897, Nákladem knihkupectví Františka Řivnáče, komentář k zákonu 220/1896 ř. z. [online] dostupné zde: <http://kramerius.nkp.cz/kramerius/MShowMonograph.do?id=15805>, [vid. 1. srpna 2017].

Předchůdkyní této daně byla tarifní daň z provozování živnosti, která byla zavedená roku 1812. Vedle ní byla v roce 1848 patentem č. 439/1848 ř. z. zavedena daň z příjmu, která byla další výnosovou daní a znamenala zvýšení výnosových daní o jednu třetinu. Tato tarifní živnostenská daň byla následně upravena patentem z roku 1849, díky čemuž bylo určeno předmětem daně podnikání za účelem dosažení zisku, jednak podle třídy podniku, ale také podle místa podnikání, respektive podle počtu obyvatel, kde docházelo k podnikání. Třídy byly diferenciovány podle významnosti, od velkoobchodů a továren až po drobné živnostníky

Všeobecná výdělková daň, která byla zavedena zákonem č. 220/1896 ř. z., nejenom že rozšiřovala okruh osob podléhajících dani, ale zároveň se pokoušela upravovat nedostatky dřívější tarifní daně a daně z příjmu. Každé ziskové podnikání bylo předmětem zdanění.

Osvobození od daně bylo určeno buď ze zákona, nebo rozhodnutím správního orgánu, eventuálně na základě mezinárodní smlouvy. Mezi posledně jmenované patřil např. velkoobchod tureckých poddaných s tureckými komoditami. Dani nepodléhaly činnosti spisovatelů, kondice studentů, dobročinné aktivity, podomní obchod a vedlejší zaměstnání nedosahující stanovené částky. Další okruh výjimek tvořily státní podniky a živnosti, které byly provozovány pouze s pomocí rodinných příslušníků nebo maximálně jednoho zaměstnance. Dále společnosti s ručením omezeným, pokud jejich základní jmění nebylo vyšší než jeden milión korun.

Určujícím pro ni byla každoroční podávaná přiznání založená na prohlášení poplatníka. Podle daňové povinnosti předepsané v předcházejícím roce byli poplatníci rozděleni do 4 tříd. Zatřídění do tříd odpovídalo platbě daně. Ve čtvrté třídě platili poplatníci do 30 zlatých / 60 korun ročně, naproti tomu hranice platby pro první třídu překračovala 1000 zlatých / 2000 korun za rok.

Do roku 1918 byla tato daň kontingentována. Částka byla stanovena zpočátku na 17,7 miliónu zlatých, později po zavedení korunové měny byla vyčíslena na 35,5 miliónu korun, s tím, že každé dva roky se její částka zvyšovala o 2,4 % celkové sumy.²⁶ Státní kontingent se rozděloval na kontingent společností, který tvořili poplatníci každé třídy v daném okrese a jeho výši definitivně stanovila ústřední státní komise kontingentní. Zdanění každé skupiny, třídy poplatníků pro daný obvod, prováděla komise pro daň výdělkovou.²⁷

2.3. Výdělková daň veřejně účtujících podniků

²⁶ Marek STARÝ a kolektiv, Dějiny daní a poplatků, Praha 2009, Havlíček Brain Team, s. 97–99.

²⁷ Albín BRÁF, Finanční věda, Praha 1900, Právnická fakulta Univerzity Karlovy, s. 278–279.

Tato daň byla stanovena zákonem č. 220/1896 ř. z., o osobních daních přímých. Předmětem této daně bylo podnikání veřejně účtujícími podniky, v případě, že přinášelo zisk. Jednalo se o ty veřejně účtující podniky, kde vznikla povinnost veřejně účtovat buď ze zákona, nebo se k ní přihlásily ve svých stanovách.

Výše uvedený zákon vyjmenovával například akciové společnosti, komanditní společnosti na akcie, pojišťovny, spořitelny apod.²⁸. Na rozdíl od všeobecné výdělkové daně, nebyl problém stanovit na základě účetních bilancí základ daně. Úkolem tohoto zákona bylo stanovit, které výdaje budou uznatelné a o které se musí základ daně upravit.²⁹

Od této daně byly osvobozeny podniky, které se zabývaly charitativní, vzdělávací a podobnou činností a dále spolky, které byly převážně financované z příspěvků svých členů. Jednalo se především o záložny a úvěrová družstva. Společností s ručením omezeným se toto osvobození od daně, stejně jako u všeobecné výdělkové dani, týkalo pouze v případě, že jejich základní jmění nepřesáhlo částku jeden milión korun.

Pro účely doložení vytvoření zisku nebo ztráty musely veřejně účtující podniky každý rok předkládat svou obchodní bilanci. Sazba daně byla u akciových společností stanovena progresivně. Byla vyčíslena na 10 % z čistého zisku, který se ale u nich zvyšoval přímo úměrně s vyplacenými dividendami. Pojišťovny, záložny, spořitelny, zemské fondy a společnosti s ručením omezeným, které podléhaly dani, mohly naopak využívat státem poskytnuté určité úlevy.

K této dani bylo možné uložit samosprávné přírážky. Na výsledné částce daně se proto odrážela skutečnost, kde daný podnik sídlil.³⁰ V případě odlišného místa provozovny a sídla se daň proporčně rozdělovala.³¹

2.4. Daň z příjmu (důchodová daň)

Tato důchodová daň navazovala na starší daň z hlavy a daň z platů a penzí veřejných a soukromých úředníků. Byla zavedena patentem z 29. října 1849. Původně měla být pouze doplňkovou daní, která měla sloužit ke krytí mimořádných potřeb státu. Nakonec zůstala součástí systému a její význam se postupně rozrostl.

Později v době modernizace daňové soustavy, tvořila tato daň nejmladší ze čtyř přímých daní. Ukotvena byla v zákoně č. 220/1896 ř. z. o osobních daních přímých. Podle tohoto

²⁸ Marek STARÝ a kolektiv, Dějiny daní a poplatků, Praha 2009, Havlíček Brain Team, s. 99.

²⁹ Albín BRÁF, Finanční věda, Praha, 1900, Právnická fakulta Univerzity Karlovy, s. 281.

³⁰ Např. v roce 1912 činily samosprávné přírážky v Praze 126 %, v Brně 153 %, ve Vídni 61 %, v Mělníku 241 %.

³¹ Marek STARÝ a kolektiv, Dějiny daní a poplatků, Praha 2009 Havlíček Brain Team, s. 100.

zákonu byli subjektem daně z příjmu všichni občané Předlitavska, kteří bydleli na území některého z království a zemí zastoupených na říšské radě. Zahrnoval i občany s místem pobytu mimo území Předlitavska, kterým ale z tohoto území plynul příjem, dále cizince zde pobývající déle než jeden rok. Cizinci, kteří měli na tomto území jakékoliv příjmy, museli je zdaňovat, pokud nebyly ochráněny mezinárodní smlouvou zamezující dvojímu zdanění.

Osvobození od daně se týkalo v první řadě císaře a jeho rodiny, dále zahraničních diplomatů a osob, jejich celkový roční příjem nepřekročil stanovenou minimální hranici.³²

Osoby, u kterých jejich roční příjem nepřesáhl částku 4000 korun a dále osoby určené zákonem, např. invalidé, mohli využít odpočet ze základu daně na osoby žijící s nimi ve společné domácnosti, zejména děti.

Základ daně byl stanoven po odečtení srážek na režii domácnosti, pojistného, odpočtu na děti (u výše zmíněné skupiny) na základě průměrných příjmů za poslední tři roky. Naopak ke zvýšení daňového základu, o 10–15 % docházelo u jednočlenných a dvoučlenných domácností.

Daň z příjmu byla vymezena nejprve pevně stanovenou částkou a posléze odstupňována progresivním zdaněním do několika tříd. Byla splatná dvakrát ročně, nejprve k 1. červnu, dále k 1. prosinci. Osobám, které byly zaměstnány ve veřejné službě, se srážela daň při výplatě. Odhadní okresní komise stanovovaly a vyměřovaly poplatný příjem, který byl následně zapsán do rejstříku a sdělen finančnímu úřadu I. instance. Ten vyrozuměl poplatníka platebním rozkazem.³³

2.5. Ostatní přímé daně

Další z přímých daní vymezená zákonem č. 220/1896 ř. z. byla daň z vyššího služného a platila se vedle důchodové daně. Poplatníky této daně tvořily zaměstnanci ve státní a soukromé službě, pokud byl jejich plat vyšší než 3200 zlatých, po měnové reformě 6400 korun za rok. V té době panovaly pochybnosti o tom, zda vůbec státní úředníky zdaňovat, když výplatu a zároveň srážku daní z ní činí stát.³⁴ Jednalo se o progresivní daň, určenou sazbami v rozsahu 0,4 % – 6 % pro devět tříd. Tato daň byla v roce 1914 zrušena a obnovena až zákonem č. 76/1927 Sb. z a n., kde byla součástí Englišovy daňové reformy.³⁵

³² V roce 1896 činila tato částka 600 zlatých, po měnové reformě v roce 1892 byla tato částka 1200 korun, v roce 1914 stoupla na 1600 korun.

³³ Marek STARÝ a kolektiv, Dějiny daní a poplatků, Praha 2009, Havlíček Brain Team, s. 102–103.

³⁴ Albín BRÁF, Finanční věda, Praha 1900, Právnická fakulta Univerzity Karlovy, s. 295.

³⁵ Marek STARÝ a kolektiv, Dějiny daní a poplatků, Praha 2009, Havlíček Brain Team, s. 103.

Rentová (úroková) daň se objevila v českých zemích v roce 1868, ale konečnou podobu získala až zákonem č. 220/1896 ř. z. O osobních daních přímých a následujícími normami, z nichž nejvýznamnější byla č. 80/1901 ř. z. Daň se podle prvně jmenované zákonné úpravy nazývala nepřesně daní z důchodů. Označení rentová daň je odvozeno od jejího předmětu. Zdaňovala renty, tj. příjmy, které plynuly příjemci bez jeho zvláštního přímého přičinění.

Potřebu této zákonné úpravy si vyžádal až rozvoj úvěrového podnikání v českých zemích. Zpočátku panovaly obavy, že by její zavedení vedlo k přesunu kapitálu, což se nestalo v případech, kdy byly úroky dostatečně vysoké. Poplatníkem daně byl příjemce renty v Rakousku bez ohledu na to, jestli se jednalo o právnickou nebo fyzickou osobu, včetně cizinců. Osvobození od daně se týkaly dvou skupin. V první skupině byl zastoupen stát, země, veřejně prospěšné fondy a ústavy a osoby, které nepřekročily státem stanovenou částku ročního příjmu 1200 korun. Dani zároveň nepodléhalo výživné dětí a manželky. Osvobozeny byly rovněž úroky ze státních dluhopisů, dividendy centrální banky a renty, které již byly zdaněny v cizině.

Rentová daň byla opět progresivní daní určená procentuální sazbou. Rozhodnými hledisky bylo, zda se jednalo o pravidelný či nepravidelný příjem nebo o jak vysokou částku přijatého příjmu šlo. Daňová sazba se pohybovala v rozmezí 0,5 % – 10 %. U pronajatých živností byla sazba stanovena na 3 %. Sazbou ve výši 1,5 % byly zdaňovány vklady a úroky ze zástavních listů zemských bank.

Splatnost rentové daně byla pololetní, vždy k 1. červnu a k 1. prosinci příslušného roku. Způsob úhrady byl dvojitý, buď přímo srážkou u vybraných subjektů, nebo formou daňového přiznání. Splnění daňové povinnosti bylo ošetřeno přímo v zákoně pomocí zástavního práva, které mohlo být uplatněno výzvou plátcí renty, aby příslušná částka byla vyplacena státu místo příjemci.³⁶

Pozemková daň patřila k nejstarším daním finanční soustavy. Zákonem č. 88/1869 ř. z. o regulaci pozemkové daně se sjednocovala pozemková daň, tento zákon byl později několikrát novelizován. Tento zákon zaváděl revizi pozemkové daně po patnácti letech.

Subjektem pozemkové daně byl držitel pozemku, tedy nejen vlastník, ale i nájemce. Pozemková daň byla kontingentovanou daní. Daň byla centrálně stanovena konečnou částkou za určité období. Kontingent, částka určená pro jednu zemi byla dále rozdělována na okresy a jednotlivé poplatníky. Rozdělování probíhalo podle katastrálního (hrubého) výnosu

³⁶ Marek STARÝ a kolektiv, Dějiny daní a poplatků, Praha 2009, Havlíček Brain Team, s. 100 –101.

pozemků. Tato daň se platila jednou za měsíc a plátcí si mohli na základě novelizace z roku 1896 odečíst 15 % slevu na osobních daních.

2.6. Poplatky s daňovou povahou a samosprávné dávky

Daň dědická, darovací dávka a daňový ekvivalent byly zavedeny v Rakousku v roce 1759 a byly v platnosti do roku 1840. Tyto dávky byly znovu zavedeny o deset let později v podobě tzv. obohacovacích poplatků a byly součástí základní poplatkové normy, kterou byl poplatkový zákon č. 50/1850 ř. z. Mezi tyto poplatky patřily především poplatky z právních úkonů, převodní poplatky spojené s dědictvím nebo poplatky z obchodních a živnostenských knih. Nejpodstatnější z těchto skrytých daní byla dědická a darovací daň,³⁷ která by byla v dnešní době zařazována mezi přímé daně.³⁸ V 19. a v první polovině 20. století byla dědická daň považována za podíl státu na dědickém řízení. Stát poskytoval právní a mocenskou ochranu pro uplatnění nároku dědice.

V zájmu daňové spravedlnosti byly právnické osoby,³⁹ které neplatily dědickou daň, podrobeny tzv. daňovému ekvivalentu. Tato dávka se platila každých deset let z hrubé hodnoty jmění právnické osoby. U obchodních společností, kde se společníci podíleli na kmenovém jmění, byla výše sazby u nemovitého jmění 1,5 % s 50 % přírážkou. Společnosti, kde se na základním jmění společníci nepodíleli, se daňový ekvivalent vztahoval na movitý i nemovitý majetek a daňová sazba byla uplatňována u movitého majetku ve výši 1,5 %, u nemovitého ve výši 3 % a k oběma byla přičítána 50 % přírážka.

Dědická daň se nevztahovala jen na dědictví, ale též odkazy, darování pro případ smrti, darování mezi živými, pokud byly učiněny tři měsíce před smrtí zůstavitele a jejich účinnost byla odložena k okamžiku smrti. Od daně byly osvobozeny movitosti v hodnotě do 400 korun. Nezletilé děti měly slevu na dani ve výši 3 – 5 % za každý rok, který jim zbýval do plnoletosti. Slevu mohla využít i nemajetná manželka, která musela zaplatit jen polovinu dědické daně. Tato daň byla progresivní a závisela na vztahu dědice a zůstavitele a hodnoty jmění. Okruh dědiců byl rozdělen do tří tříd. Do první třídy náleželi manželé, děti, vnuci a další potomci přímé linie a sazba daně činila 1 %. V druhé třídě byli zařazeni sourozenci a děti sourozenců a sazba tvořila 4 %. Ostatní dědicové byli zařazeni do třetí třídy s 8 % výší zdanění.

³⁷ Marek STARÝ a kolektiv, Dějiny daní a poplatků, Praha 2009, Havlíček Brain Team, s. 112 – 117.

³⁸ Dědická daň byla zrušena od roku 2014, plnění podléhající darovací dani je dnes součástí zák. č. 586/1992 Sb. zákona o daních z příjmu.

³⁹ Právnické osoby byly poplatníkem daně stejně jako fyzické osoby, dle zák. č. 357/1992 Sb. o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí, zákon byl zrušen zákonným opatřením Senátu č. 340/2013 Sb. o dani z nabytí nemovitých věcí s účinností od 1. ledna 2014.

Zatímco dědické poplatky se týkaly převodu majetku po zesnulých osobách, v případě převodu mezi živými osobami se jednalo o darovací poplatek. Tomu podléhaly jen nemovitosti. Movitý majetek byl zdaňován pouze v případě, že se jednalo o dar, ke kterému byla vyhotovena písemná smlouva. Poplatky z převodu nemovitosti upraveny zákonem číslo 50/1850 ř. z. byly do roku 1918 ještě třikrát změněny buď zákony, nebo císařským nařízením. Výsledná částka odvodu byla ovlivněna hodnotou převáděné nemovitosti, poměrem mezi nabyvatelem a převodcem, způsobem užívání nemovitosti, úplatností⁴⁰ či bez úplatnosti převodu a dobou, která uplynula od posledního převodu. Od daně byly osvobozeny obvyklé dary mezi blízkými příbuznými do stanovené hodnoty. Stejně jako u dědické daně byly poplatníci rozděleny do shodných tříd. Daň se skládala z procentně stanovené sazby a procentní přírážky. Změnu v systému této oblasti daní přineslo až císařské nařízení v roce 1915.⁴¹

Samosprávné dávky, poplatky a příspěvky vznikly v souvislosti s vytvořením obecní samosprávy po roce 1848. Ukládaly je a vybíraly samosprávné korporace, konkrétně obce, od roku 1864 i okresy a země. Mohly mít podobu buď daní, nebo poplatků. V prvním případě se jednalo o obecní, okresní a zemské přírážky k přímým daním a zemské a obecní samostatné daně. V druhém případě se členily na zemské, okresní a obecní poplatky a příspěvky. Vznikly tím vlastně dvě daňové soustavy, které souběžně zdaňovaly tentýž předmět stejnou metodou, jedna státní a druhá samosprávná. Podmínkou pro fungování přírážkové soustavy bylo plnění finanční, národohospodářské nebo sociální funkce, za předpokladu, že se předmět daně nacházel na území příslušného samosprávného celku. Právní předpisy, vydávané státem určovaly druhy dávek, jejich základní prvky a maximální hranice, kterých nemuselo být dosaženo. Výše konkrétní daně pak závisela na příslušných orgánech samosprávy. Některé dávky byly povinné. Jednalo se o daň ze zábavy a daň z přírůstku hodnoty nemovitosti. Ostatní zaváděla územní samospráva dle svého uvážení. Tento fiskální nástroj byl zaveden v českých zemích provizorním obecním zřízením č. 170/1849 ř. z. S účinností od roku 1850 k dani z příjmu. Použití těchto přírážek se do roku 1859 rozšířilo i na daně reální a daně z výtěžku. Přírážková soustava byla důležitým zdrojem samosprávných příjmů. Postupem doby se měnila jak legislativa, která je upravovala, tak množství obcí, které je uplatňovaly. Vzestupnou tendenci měly rovněž výše sazby těchto daní a zároveň výnosy, z nich plynoucí.⁴² Soustava samosprávných daní byla poměrně široká. Závisela na konkrétní obci, okresu či

⁴⁰ V případě bezúplatného převodu byla aplikována daň z obohacení.

⁴¹ Marek STARÝ a kolektiv, Dějiny daní a poplatků, Praha 2009, Havlíček Brain Team, s. 112 – 117.

⁴² V roce 1874 uplatňovalo samosprávné daně 59,5 % obcí, v roce 1911 81,3 % obcí. Průměrná procentní sazba činila v roce 1862 8,7 %, v roce 1908 dosáhla 33,9 %.

zemi.⁴³ Například v roce 1911 se na území královského hlavního města Prahy uplatňovaly dávky jako obecní přírážka k dani potravní, dávka z pálených lihovin, poplatek z nájemného, daň ze psů, vodné, dlažebné, taxy ze zábav, mýta mostní, silniční a přívozní a další.⁴⁴ Nicméně nesmyslné či nepoužitelné poplatky nebyly uplatňovány. Časem docházelo v této oblasti k určité unifikaci. Jednotlivé samosprávné jednotky se navzájem ovlivňovaly a zároveň se zde promítaly i zahraniční vzory.⁴⁵ Uplatňování samosprávných přírážek pokračovalo i po založení samostatného Československa.

Vyměření těchto dávek zajišťovala příslušná berní správa svým Oznámením, kde byly vyčísleny jednotlivé přírážky a jejich sazby. Ty se výrazně lišily jak místně, podle místa výkonu příslušné správy (*viz obrázek č. 2*), tak časově, mohly se měnit i každý rok. Kromě výše zmíněných zemských, okresních a obecních přírážek, se na Oznámení berní správy uplatňovaly dávky jako školská přírážka, zdravotní přírážka, příspěvek obchodní komoře. Všechny dávky se vyměřovaly procentní sazbou k již vyměřené dani.

3. Přímé daně po roce 1914

3.1. Vývoj daní a poplatků po roce 1914

⁴³ Marek STARÝ a kolektiv, Dějiny daní a poplatků, Praha 2009, Havlíček Brain Team, s. 112–117.

⁴⁴ Bohumil ŠTĚDRÝ, Zákon, nařízení a jiné právní předpisy mimo řád stavební, platné pro královské hlavní město Prahu jakož i některé předpisy týkající se obcí okolních a různých ústavů pražských, Praha 1911, Důchody obce královského hlavního města Prahy.

⁴⁵ Marek STARÝ a kolektiv, Dějiny daní a poplatků, Praha 2009, Havlíček Brain Team, s. 112–117.

Nové období ve vývoji rakousko-uherského daňového systému začalo mobilizací dne 26. července 1914. Nové zákonné předpisy a novely byly od této doby již obvykle přijímány s působností na celém území státu. Omezilo se tak dělení právních předpisů na rakouské, do jehož působnosti spadaly i Čechy a uherské, které mělo dopad na Slovensko a oblast pozdější Podkarpatské Rusi.⁴⁶

Rakousko-uherská monarchie se v posledních desetiletích 19. století silně industrializovala, rostl počet obyvatel, v roce 1914 až na cca 52 mil. obyvatel, budovala se železniční síť, elektrifikovala se velká města a rozvíjel se průmysl včetně zbrojního ve Škodových závodech. Negativním jevem byl výrazně odlišný příjem na obyvatele v jednotlivých částech monarchie, navíc podpořený nízkým stupněm národní a kulturní soudržnosti. Vídeň řešila národnostní třenice univerzálním způsobem. Snažila se je zmírnit daňovými úlevami, výstavbou dalších železničních tratí, pracovními příležitostmi apod. V roce 1914 bylo zaměstnáno ve státní službě cca 3 miliónů civilních zaměstnanců, kteří pracovali ve školách, nemocnicích, v oblasti sociální péče, výběru daní, na poštách, železnicích apod. Tímto způsobem se podařilo vládě odčerpat značnou část prostředků, které se pak nedostávaly k vojenským účelům. Moderní stát té doby, který disponoval výkonným úřednickým aparátem, měl pravomoc vypisovat půjčky a zvyšovat daně. Finanční situace státu, tak na rozdíl od osmnáctého století neměla takový vliv na časové omezení válečného stavu.⁴⁷ Rakousko-Uhersko vybudovalo systém válečného řízeného hospodářství, kde státní orgány s vedením podnikatelských organizací převzaly řízení celé ekonomiky. To zahrnovalo nejenom výše zmíněnou tvorbu pracovních míst, regulaci cen, přidělový systém, kontrolu pohybu zboží, zásahy do bytového hospodaření, ale především zásahy do stanov cedulové banky. Těmi byla zrušena povinnost krýt oběživo do výše 40 % a zákaz půjčovat státu.⁴⁸

Právě v oblasti státních půjček byla zřetelně patrná absence národní soudržnosti Rakouska-Uherska. České banky byly v prvním roce války velmi zdrženlivé k subskripci na 1. a 2. válečnou půjčku. K tomu navíc tajně nakupovaly cenné papíry a měnu dohodových států.⁴⁹ Když tato skutečnost vyšla najevo, byli vedoucí představitelé českého bankovníctví

⁴⁶ Marek STARÝ a kolektiv, Dějiny daní a poplatků, Praha 2009, Havlíček Brain Team, s. 118.

⁴⁷ Paul Kennedy, Vzestup a pád velmocí, ekonomické změny a vojenské konflikty v letech 1500-2000, Praha 1996, nakladatelství Lidové noviny, s. 267–323.

⁴⁸ Václav PRŮCHA, Hospodářské a sociální dějiny Československa 1919-1992, Brno 2004, Doplněk, s. 57.

⁴⁹ František VENCOVSKÝ, Dějiny bankovníctví v českých zemích, Praha 1999, Bankovní institut, a.s., s. 192–205.

obvinění: „*Ze zločinu proti válečné moci státu, protože úmyslně mařili zdar válečných půjček a obchodovali s cennými papíry a valutami ke škodě finančních zájmů státu.*“⁵⁰

Válečné finanční výdaje Rakouska-Uherska v letech 1914-1918 činily zhruba 1,5 násobek jeho předválečného národního důchodu a připravili ho přibližně o jednu čtvrtinu jeho národního jmění. Enormní válečné náklady překročily možnosti státu krýt je pomocí přímých a nepřímých daní. Nestáčily na to ani přírážky k některým daním a nově vytvořené daně, kterými byli např. daň z válečných zisků a transportní daň na železnicích.⁵¹

Daň z válečných zisků byla po vzoru Dánska zavedena císařským nařízením č. 103/1916 ř. z. a později upravena zákonem č. 66/1918 ř. z. Jednalo se o válečnou daň, jejímž cílem bylo zdanit extrémní zisky válečných spekulantů a dalších osob, fyzických i právnických, které na válce vydělávaly. U fyzických osob byla stanovena hranice příjmu na průměrný příjem z roku 1913. Právnické osoby danily výnos, který přesahoval průměrný výnos za poslední tři předválečné roky. Osvobozeny od daně byly příjmy, které pocházely z dědictví, ale také příjmy veřejných úředníků. Vyšší sazbou byly naopak zatíženy prokazatelné válečné výnosy – dodávky. Císařským nařízením č. 280/1916 ř. z. byly navíc zavedeny válečné přírážky ke všem přímým daním. Z toho byly vyjmuty daň z vyššího služného a domovní daň.

3.2. Změny daní po roce 1918

Po vzniku samostatného Československa došlo v daňové oblasti k mnoha změnám. Pozemková daň sice zůstala v nezměněné podobě, ale s odstraněním možnosti odepsat si 15 % z důchodové daně, čímž se zvedla celková daňová zátěž.

Dále se zvýšila sazba třídní domovní daně až na úroveň z roku 1882, která byla v roce 1921 dokonce zdvojnásobena. Díky bytové politice meziválečného Československa, které se snažilo podporovat výstavbu bytů, byly od domovní daně osvobozeny novostavby až na 50 let.

Zákonem č. 65/1918 Sb. z. a n. se odstraňovalo kontingentování všeobecné výdělkové daně, která ale jinak zůstala v nezměněné podobě. Výraznější změny se této daně dotkly až po přijetí zákona č. 144/1922 Sb. z. a n., který omezoval pravomoc odhadní komise a daň měla tak být ukládána s přihlédnutím ke skutečně doloženému zisku. Od roku 1920 se výdělková daň veřejně účtujících podniků nazývala zvláštní daň výdělková. Přijetím zákona č. 271/1920

⁵⁰ František VENCOVSKÝ, Dějiny bankovníctví v českých zemích, Praha 1999, Bankovní institut, a.s., s. 192–205.

⁵¹ Tamtéž.

Sb. z. a n. došlo byl rozšířen okruh poplatníků této daně , na všechny společnosti s ručením omezeným a další výdělečné podniky, kde alespoň 50 % vlastnila akciová společnost. Od roku 1922 se tato daň vztahovala i na všechna právovárečná měšťanstva. Sazba daně dosahovala 9 %, pouze u dobročinných a kulturních nadací nebo spořitelén, které byly přesně vyjmenovány zákonem, byla sazba nižší, v rozsahu 1 až 4 %.

Daň z příjmu se neměnila, ale bylo potřeba zvýšit daněproště minimum, pro zmírnění následků měnové a fiskální krize. Částka se zvýšila z původních 1600 K na 6000 Kč. Zákonem č. 329/1921 Sb. z. a n. došlo k posílení obcí, které tak mohly zahrnovat do svého rozpočtu dávkou z přírůstku hodnoty nemovitostí a dávkou ze zábav, které do té doby plynuly zemím. Kromě toho, mohly obce zavádět jakoukoliv obecní dávkou, pokud by jí schválily vyšší úřady.

K výrazným změnám došlo i u daně dědické. Byla specifikována v zákoně č. 337/1921 Sb. z. a n. nazývaném jako zákon o obohacení. Oproti předešlému stavu došlo k rozšíření počtu tříd zůstavitelů, ze tří stoupl na sedm a ke zvýšení sazeb.⁵²

3.3. Nové daně po roce 1919

Zlepšení měny a snížení státních dluhů měla vyřešit reforma Aloise Rašina z roku 1920, kdy byla zavedena daň z majetku. V preambuli zákona číslo 309/1920 Sb. z a n. se uvádí: „ *že tato dávkou se užije k úhradě nejtísnivějších břemen vzešlých ze založení a uhájení samostatnosti státu Československého*“ Tato daň byla spojena s důchodovou daní a nahrazovala daň z válečných zisků, která byla vybírána do roku 1919. Výběr zajišťovala finanční správa a dohled zaštiťoval Nejvyšší účetní kontrolní úřad, který o výtěžnosti této dani měl nejdéle do šesti měsíců informovat komisi Národní shromáždění.⁵³ Této dani podléhala většina právnických a fyzických osob, pokud se jejich majetek nacházel na území Československé republiky.

Existovalo několik výjimek, které byly jmenovitě označeny v zákoně. Jednalo se např. o diplomaty a hlavy cizích států, včetně jejich služebnictva a úřednictva, dále veřejně prospěšná zařízení, které nevytvářela zisk. Sazba daně byla progresivní. Dávka z majetku byla zdaňována sazbou v rozmezí 1 % až 30 % ve dvanácti třídách u fyzických osob. Dávce podléhal majetek, pokud překročil hranici 10 000 korun. V tom případě podléhal zdanění celý, ne jen částkou převyšující. Nejnižší sazba daně, tj. třída 1 se použila u zdanění příjmů z prvých 25 tisíc korun. Naopak nejvyšší 30 % sazbou daně ve dvanácté třídě, se zdaňoval

⁵² Marek STARÝ a kolektiv, Dějiny daní a poplatků, Praha 2009, Havlíček Brain Team, s. 118–121.

⁵³ Zákon č. 309/1920 Sb., o dávce z majetku a dávce z přírůstku na majetku.

majetek překračující 10 miliónů. U osob právnických se sazba pohybovala v pásmu od 3 % do 20 % a rozdělená byla do sedmi tříd.

Další podobně zaměřenou daní upravenou tímtež zákonem, byla dávka z přírůstku majetku, jejímiž poplatníky byly jen fyzické osoby a které se týkaly majetku získaného v období od 1. ledna 1914 do 1. března 1919. Ze zdanění byly osvobozeny předměty, které měly sloužit k dobročinným, bohoslužebným, vzdělávacím, kulturním nebo veřejným účelům. Sazba daně se pohybovala v rozmezí 5 % až 40 % a závisela jednak na velikosti konečného majetku tak na jejím přírůstku, který se členil do třinácti tříd.

Ke splnění povinnosti bylo potřeba, aby zástupce domácnosti – rodiny podal na předepsaném formuláři daňové přiznání, kde uvedl stav majetku k předepsanému období, tj. k 1. lednu 1914 a k 1. březnu 1919, dále osoby s ním žijící v jedné domácnosti, díky nimž, pokud nepřekročil další stanovené hranice, mohl získat slevu na dani. Sankce za nesplnění této povinnosti byly poměrně vysoké. Pokud poplatník nepodal přiznání ve lhůtě, zvyšovala se daň o dvě procenta, pokud tak neučinil ani po obdržené výzvě k podání přiznání, zvyšovala se daň o 5 procent.⁵⁴

Obě tyto dávky se začaly vybírat až od konce roku 1921, po soupisu majetku z roku 1919. Poplatníky obou dávek byly fyzické osoby, zatímco právnické měly platit jen dávku z majetku. Jejich výnos jen lehce překročil polovinu předpokládané sumy dvanácti miliard korun, přesněji 6628 miliónů⁵⁵.

Přepychová daň a daň z obratu byly společně s předešlými dalšími z daní, u kterých by se dal vysledovat sociálně politický účel. Inspirací pro tuto dávku nebylo Rakousko, ale Německo.⁵⁶ Obě daně definoval zákon číslo 658/1919 Sb. o všeobecné dani z převodu statků a z pracovních výkonů a o dani přepychové.

Předmět přepychové daně byl vyjmenován v zákoně. Jednalo se především o starožitnosti, obrazy, grafiku, šperky, zbraně. Na druhou stranu, ale seznam předmětů podléhající dani, který byl součástí zákona, vyjmenovával i předměty běžné denní spotřeby, např. osvětlení v domácnosti, porcelánové a skleněné nádoby bez ohledu na cenu pořízení. Podniky, které podléhaly tomuto zdanění, musely o tomto zboží vést samostatné výkazy, knihu skladní a knihu daňovou. Sazba daně se uplatňovala u výrobců a dovozců ve výši 12 %, u ostatních ve výši 10 % z prodejní ceny.⁵⁷

⁵⁴ Zákon č. 309/1920 Sb., o dávkě z majetku a dávkě z přírůstku na majetku.

⁵⁵ Václav PRŮCHA, Hospodářské a sociální dějiny Československa 1919-1992, Brno 2004, Doplněk, s. 193.

⁵⁶ Marek STARÝ a kolektiv, Dějiny daní a poplatků, Praha 2009, Havlíček Brain Team, s. 121–123.

⁵⁷ Zákon č. 605/1919 Sb. o všeobecné dani z převodu statků a z pracovních výkonů a dani přepychové.

Všeobecná daň z převodu statků a z pracovních výkonů, také nazývaná jako daň převodní, dále už jen daň z obratu, postihovala úplatné převody a pronájmy movitostí, služby, výkon svobodných povolání, převody majetkových práv nezapisovaných do pozemkových knih a převody podniků s výjimkou nemovitostí, pokud tento převod probíhal na území Československa. Nevztahovala se na příležitostné převody, které nepřevyšovaly částku 500 Kč u nepodnikatelů, dále této dani nepodléhaly stát, dopravní, dobročinné a veřejně prospěšné podniky.⁵⁸ Na rozdíl od dnešní doby se zdanění netýkalo také dodávek vody. Podniky byly povinny podávat k této dani daňové přiznání. Sazba daně z obratu postupně rostla z 1 % na 3 %.⁵⁹ U obou daní vylučoval zákon použití samosprávných přírážek. Účinnost zákona byla stanovena na období od 1. ledna 1920 do konce roku 1923.⁶⁰

Další daní meziválečného Československa byla daň z obchodu s cennými papíry zavedená zákonem č. 85/1921 Sb. z a n. o dani z obchodu cennými papíry. Tato daň zdaňovala všechny obchody s cennými papíry uzavřené na burze i mimo ní. Platba daně probíhala kromě taxativně u uvedených případů v zákoně hotově, ale také formou zaplacení kolků – všeobecnými kolkovými známkami u ostatních v zákoně neuvedených obchodů. Od daně byly osvobozeny stát a cedulová banka. Dani nepodléhaly směnky, státní půjčky, dlužní úpisy, vkladní knížky a pokladniční poukázky. Sazba daně závisela na druhu cenného papíru. Pohybovala se v rozmezí 0,01 % – 0,05 %.⁶¹

Významný byl také zákon č. 327/1921 Sb. z. a n. o dani z obohacení. Zahrnoval daň dědickou a daň darovací. Prvně jmenovaná se týkala převodu majetku v případě úmrtí, druhá v případě bezúplatného převodu mezi žijícími. Bylo zachováno z předchozí úpravy sedm tříd, které byly zdaňovány podle 12 ti pásem sazbami v rozmezí od 2 % do 50 % z částky, která byla ekvivalentem hodnoty majetku. Hodnota majetku byla stanovena po dohodě mezi poplatníkem a finančním úřadem jako cena přiměřená. Pokud k této dohodě nedošlo, použila se cena odhadnutá znaleckou komisí.⁶²

3.4. Vývoj v meziválečném období

Nový stát navazoval na fiskální politiku Předlitavska. Zákonem z 27. prosince 1918 byl upraven rozpočtový (hospodářský) rok s kalendářním rokem, upustilo se tedy od praxe z Rakouska – Uherska, kdy toto období začínalo 1. červencem.

⁵⁸ Marek STARÝ a kolektiv, Dějiny daní a poplatků, Praha 2009, Havlíček Brain Team, s. 121–123.

⁵⁹ Tamtéž.

⁶⁰ Zákon č. 605/1919 Sb. o všeobecné dani z převodu statků a z pracovních výkonů a dani přepychové

⁶¹ Zákon č. 85/1921 Sb. o dani z obchodu cennými papíry.

⁶² Zákon č. 337/1921 Sb. o dani z obohacení.

Československo převzalo po převratu roku 1918 v českých zemích rakouskou a na Slovensku uherskou daňovou soustavu. Po několik let koexistovaly obě daňové soustavy vedle sebe a vytvářely fiskální dualismus. Zaváděly se nesystémově nové daně, především nepřímé. Nejvýznamnější z nich byla daň z obratu, zavedená v roce 1920, dále přepychová daň a daň z uhlí. Ta dosahovala 30 % výše, což znamenalo velké zatížení průmyslové výroby.

Z doby Rakouska-Uherska rovněž přetrvaly v některých městech vysoké obecní přírážky. Celkově byla daňová soustava v prvních třech letech nového státu velmi netransparentní a daňový výnos z vybíraných daní byl v mezinárodním srovnání nižší, než u státu s nižšími daňovými sazbami, což nestačilo k zajištění jeho fungování. Důvodem bylo i nesystematické vyměrování a vybírání daní, stejně jako rozsáhlé daňové úniky a vysoké daňové nedoplatky.

První státní rozpočet v roce 1919 byl vysoce deficitní a stát ho musel krýt půjčkami. I v dalších následujících letech byly rozpočtové schodky pasivní. Prvního přebytkového rozpočtu se dosáhlo v roce 1926. Ke zdokonalení zpracování rozpočtu přispěla i Englišova daňová a rozpočtová reforma z roku 1927⁶³. Tato reforma byla založená na zákoně č. 76/1927 Sb. z a n. o přímých daních a dalších zákonech, z nichž nejvýznamnější je zákon č. 125/1927 Sb. z a n. o organizaci politické správy, který upravoval zemské a okresní přírážky, daně a poplatky. Realizovala se v době, kdy Karel Engliš působil jako ministr financí. Účelem reformy byla unifikace daňového práva,⁶⁴ zjednodušení a transparentnost daňového systému, jeho zmodernizování, vytvoření ucelené daňové soustavy a konsolidace daní a samosprávných dávek.

Na rozdíl od německé a rakouské daňové reformy, které zahrnuly do daní z příjmu i právnické osoby, tato rozlišovala důchodové daně (daň z příjmu) a výnosové daně (všeobecná výdělková daň, zvláštní výdělková daň, pozemková daň, domovní daň, rentová daň, daň z vyššího služného a daň z tantiém). Reforma si dala za cíl zvýšit státní příjmy, posílit právní rámec a posílit kontrolu. Snažila se o podporu podnikání snížením všeobecné výdělkové daně u velkých firem. Formálně snížila důchodovou daň, ale díky nemožnosti odpočtu nemocenského pojištění, daňová zátěž u nižších a středních vrstev vzrostla. Původní zákon o přímých daních byl od roku 1927 čtyřikrát novelizován, z nichž poslední novela proběhla v roce 1936. Englišova daňová reforma z roku 1927 navazovala na předchozí fiskální vývoj, který završila a vytvořila nový daňový systém.⁶⁵

⁶³ František VENCOVSKÝ, Dějiny bankovníctví v českých zemích, Praha, 1999, Bankovní institut, a.s., s. 218.

⁶⁴ Unifikací se odstranily odlišnosti daňových soustav v českých zemích a na Slovensku.

⁶⁵ Marek STARÝ a kolektiv, Dějiny daní a poplatků, Praha 2009, Havlíček Brain Team, s. 125–126.

3.5. Vývoj přímých daní od roku 1938

Daňový systém zavedený v roce 1927 s určitými změnami fungoval až do 50. let 20. století a přečkal tak i pomnichovské a protektorátní období.

Jednou z těchto změn bylo schválení zákona č. 247/1937 Sb. o příspěvku na obranu státu a o mimořádné dani ze zisku. Plátcí příspěvku na obranu státu byly fyzické osoby, které podléhali důchodové dani a podniky podléhající dani všeobecné výdělkové a zvláštní výdělkové dani. Od 1. ledna 1938 měla být tato přírážka srážena v rozmezí od 40 % do 80 % z již vyměřené daně a týkala se i osob, které byli od daně osvobozeni.

Mimořádná daň ze zisků se týkala fyzických a právnických osob, které podléhaly jen všeobecné nebo zvláštní dani výdělkové. Pro plátce všeobecné daně výdělkové se mimořádná daň ze zisků vyměřila společně s daní všeobecnou výdělkovou, která tak byla navýšena v závislosti na výši příjmu o 2,5 % až 8 % z daňového základu. Poplatníci zvláštní daně výdělkové byly rozděleny do tří skupin, se sazbami mimořádné daně ze zisku ve výši 10%, 6 % a 100 %.⁶⁶

Po Mnichovské konferenci v roce 1938 ztratilo Československo oblasti, které vytvářely 35 % národního důchodu a tomu odpovídala i ztráta z daňových příjmů.⁶⁷ Po obsazení Československé republiky dne 15. března 1939 byl následující den vyhlášen Protektorát Čechy a Morava, jehož území a obyvatelé, slovy Adolfa Hitlera, se tak dostávají pod ochranu Velkoněmecké říše.⁶⁸

Tato ochrana měla svojí konkrétní podobu v tzv. matrikulárním příspěvku. Matrikulární příspěvek musel být hrazen Německé říši ze státního rozpočtu Protektorátu Čechy a Morava a měl být finančním podílem na válečných výdajích a zároveň měl být platbou za údajnou ochranu říše. Tento poplatek⁶⁹ se každý rok progresivně zvyšoval.⁷⁰ Odtržené pohraničí se stalo součástí německé říše a na jeho území byly uplatňovány německé zákony. Mezi ně patřil i zákon o dani z příjmu, který byl v roce 1939 pozměněn tak, že Židé mají být zdaňováni nejvyšší sazbou daně.⁷¹

V listopadu 1939 byla vládním nařízením s účinností od 5. prosince 1939 do konce prosince 1941 zavedena daň z vystěhování. Podléhali jí všichni občané, kteří se vystěhovali nebo měli v plánu se vystěhovat po 14. březnu 1939. Dotčené osoby museli podat do 30 ti dnů

⁶⁶ Zákon č. 247/1937 Sb. o příspěvku na obranu státu a o mimořádné dani ze zisku.

⁶⁷ Příjmy do 8000,- K byly daněny sazbou o 100 % vyšší, příjmy od 90 000,- K byly daněny sazbou o 15% až 24 % vyšší.

⁶⁸ Václav PRŮCHA, Hospodářské a sociální dějiny Československa 1919–1992, Brno 2004, Doplněk, s. 428.

⁶⁹ Matrikulární příspěvek byl poprvé předepsán v roce 1940 ve výši 3 mld. K, v roce 1945 stoupl na 15 mld. K.

⁷⁰ Václav PRŮCHA, Hospodářské a sociální dějiny Československa 1919–1992, Brno 2004, Doplněk, s. 494.

⁷¹ Marek STARÝ a kolektiv, Dějiny daní a poplatků, Praha 2009, Havlíček Brain Team, s. 151.

od vzniku daňové povinnosti nebo účinnosti zákona daňové přiznání. Lhůta se mohla i zkrátit. Majetek, který nebyl uveden v přiznání, propadal ve prospěch Protektorátu. Daň byla stanovena na 25 % ze jmění a nebyla základem pro výpočet samosprávných dávek.⁷²

Zvláštností protektorátu proti ostatním Německem okupovaným zemím byla snaha na prvním místě maximálně využít místního hospodářství. Hospodářství nejprve českého pohraničí a po něm i protektorátního území mělo být včleněno do německého velkoprostorového hospodářství. K tomu výrazně přispělo zrušení celní hranice protektorátu v říjnu 1940. Z obav o nenarušení chodu ekonomiky odložili nacisté plány totální germanizace. Tu měly v úmyslu provést až po jimi předpokládaném úplném vítězství.

Situace se zhoršila po jmenování Reinharda Heydricha zastupujícím říšským protektorem a jeho příchod v září 1941 do Prahy. Plánoval především zajištění plynulé zbrojní výroby, konečným cílem bylo pak zničení českého národa. Jeho dílem bylo vydávání opatření, která měla zachovat zdání autonomie, ale prakticky jí likvidovat. Kombinoval politiku teroru se sociální demagogií. Tou byla různá opatření, která měla působit příznivě na většinové obyvatelstvo. Jedním z nich bylo osvobození od daně za nedělní a přesčasovou práci horníků.⁷³

V prosinci 1943 vstoupilo v platnost vládní nařízení o zavedení korporační daně, které vymezovalo dva druhy daně. V první řadě korporační daň, která se dotkla většiny právnických osob. Sazba daně byla v rozmezí 15 % až 40 % ze základu daně, důchodu a k ní se přičítala válečná přírážka ve výši 25 % – 37,5 % korporační daně. V druhé řadě výdělková daň korporační, jejímiž poplatníky byli fyzické a právnické osoby provozující živnostenské podnikání. Tato daň byla dvousložková. Skládala se z 10 % sazby z daňového základu a 0,5 % z majetku převyšujícího 30 000 K. K těmto daním se neukládali samosprávné přírážky.⁷⁴

⁷² Nařízení č. 287/1939 Sb. o dani z vystěhování.

⁷³ Václav PRŮCHA, Hospodářské a sociální dějiny Československa 1919–1992, Brno 2004, Doplněk, s. 453.

⁷⁴ Nařízení č. 4/1944 Sb. o dani korporační a o výdělkové dani korporací.

4. Přímé daně po roce 1945

4.1. Přímé daně v letech 1945–1948

Přímé daně, které byly ukotveny v zákoně č. 76/1927 Sb. z. a n. tvořily po odstranění okupačních předpisů základ daňové soustavy po roce 1945. Navazovaly tak na meziválečné období. V platnosti tedy zůstávala důchodová daň, daně výnosové, všeobecná daň výdělková, zvláštní daň výdělková, daň pozemková, domovní, rentová, z tantiém i z vyššího služného. K těmto daním se zároveň vybírali přírážky ve prospěch územních samosprávných celků, příspěvky ve prospěch obchodních komor, přírážky kostelní, zdravotní, školské apod.⁷⁵

Samosprávné přírážky se přestaly vybírat až zákonem č. 249/1946 Sb. ze dne 20. prosince 1946. Tento zákon stanovil, že již není možné vybírat zemské, okresní a obecné přírážky na roky 1946, 1947 a 1948 a příjmy z nich plynoucí za rok 1945 od 1. ledna 1946 budou příjmem státní pokladny. Zrušeny byly rovněž další do té doby vybírané přírážky.⁷⁶ Na roky 1946 až 1948 byly vyčísleny náhradové přiděly, které měly zemím kompenzovat úbytek příjmů.⁷⁷ Ukončení výběru samosprávných přírážek mělo být původně časově omezené, tak jak bylo uvedeno v zákoně, ale nakonec se jejich funkce neobnovila.

Významnou změnou bylo zavedení mimořádných majetkových dávek v roce 1946. Jednalo se o dávku z majetkového přírůstku a dávku z majetku. Tyto dávky měly obdobnou funkci jako stejnojmenné daně zavedené po první světové válce. Zjišťoval se stav majetku, přírůstek majetku v období od 1. ledna 1939 do 15. listopadu 1945. Tomuto zdanění podléhaly jak fyzické, tak právnické osoby, předmětem daně nebylo dědictví, darování, věnování, výplata pojistného kapitálu s výplatou odbytného.⁷⁸ Sazba byla pochopitelně progresivní, vyměření a splatnost těchto daní bylo brzké a jejich výnos představoval v té době částku okolo 35 miliard korun.⁷⁹

V březnu 1946 stanovila Komunistická strana Československa na svém VIII. sjezdu požadavek postupného vytváření nové daňové soustavy, která by odpovídala novým poměrům. Potřebovala začít řešit rozpor mezi daňovou legislativou předválečného Československa a politikou a ekonomikou, které měly směřovat k socialismu. Komunisté se snažili klást na daňový systém třídní požadavky.⁸⁰

⁷⁵ Marek STARÝ a kolektiv, Dějiny daní a poplatků, Praha 2009, Havlíček Brain Team, s. 164.

⁷⁶ Zrušeny byly školské, zdravotní přírážky, příspěvky obchodním a živnostenským komorám, přírážka k pozemkové dani a cestní přírážka, §13 zákona č. 249/1946 Sb.

⁷⁷ Zákon č. 249/1946 Sb. o zatímní úpravě finančního hospodářství svazků územní samosprávy a některých jiných osob veřejného práva, §1- §6.

⁷⁸ V dnešní době by pojem pojistný kapitál s výplatou odbytného asi nejlépe charakterizoval termín (mimořádné) dávky sociální podpory, v případě, že pojistitel nesplnil předem dohodnuté podmínky pojistného.

⁷⁹ Marek STARÝ a kolektiv, Dějiny daní a poplatků, Praha 2009, Havlíček Brain Team, s. 167.

⁸⁰ František PICMAUS, Daně, odvody a poplatky v ČSSR, Praha 1974, SNTL, s. 46.

Budovatelský program vlády Klementa Gottwalda z roku 1946 předpokládal zjednodušení a omezení dosavadní daňové soustavy na tři druhy daní. Říkalo se v něm: „Zásadou je, aby daňový systém byl jednoduchý, přehledný a každému poplatníkovi srozumitelný a aby sociálně spravedlivě rozděloval veřejná břemena“.⁸¹ Jednalo se o daň z pracovních důchodů, podnikovou daň a daň z bezpracných příjmů. Daň z pracovních důchodů, měly tvořit čtyři daně, a to daň ze mzdy a dalších platů, daň živnostenská, daň zemědělská a daň ze svobodných povolání. Jediné, co se ale podařilo přijmout, do roku 1948 byla daň ze mzdy. Byla definována v zákoně č. 104/1947 Sb. a podléhaly jí fyzické osoby, které měly příjem z pracovního poměru, ale také občané, kteří pobírali důchody. Byla významná nejenom proto, že přinesla pracujícím úlevu na daních, ale zároveň zjednodušovala systém výběru. Srážky daně prováděl zaměstnavatel a na konci roku předával zaměstnanci roční vyúčtování o vyplacené mzdě a o provedených srážkách. Jednalo se o progresivní daň, která mohla dosahovat až 85 % základu daně, i když se při zdanění přihlíželo k rodinným a sociálním poměrům.

Další zdanění přírůstku majetku přišlo jako řešení pro zmírnění škod, které utrpělo československé hospodářství v létě 1947 následkem sucha. Tehdejší vláda vydala zákon číslo 185/1947 Sb. o mimořádné jednorázové dávce z nadměrných přírůstků na majetku. Zdanění se týkalo všech, kteří disponovali majetkem větším, než 1 milión Kčs a měli příjem vyšší než 240 000 Kčs. To bylo důvodem, proč se zákonu říkalo milionářské dávky.⁸² Tento zákon byl po převratu změněn a doplněn zákonem číslo 185/1948 Sb. Podobné třídní zaměření měla i přepychová daň, která se vybírala z určitých spotřebních předmětů se sazbami od 10 % do 100 % z prodejní ceny.⁸³

4.2. Přímé daně v letech 1949–1952

Kromě daně ze mzdy, která byla zavedena dříve, vstoupily po roce 1949 v platnost další daně. Zákonem č. 49/1948 Sb. byla zavedena zemědělská daň. Úkolem zemědělské daně bylo podle tehdejší politické reprezentace upevnování svazku dělnické třídy s pracujícími vrstvami rolnictva.⁸⁴ Poplatníky daně se staly fyzické osoby, které vykonávaly svojí zemědělskou činnost na půdě o výměře 50 ha a samy na ní pracovaly. K určení výše daně sloužil sazebník daně. Tomuto zdanění podléhalo cca 10 % - 15 % všech zemědělců, zbytek byl od daně

⁸¹František PICMAUS, *Daně, odvody a poplatky v ČSSR*, Praha 1974, SNTL, s. 46.

⁸²Marek STARÝ a kolektiv, *Dějiny daní a poplatků*, Praha 2009, Havlíček Brain Team, s. 168.

⁸³František PICMAUS, *Daně, odvody a poplatky v ČSSR*, Praha 1974, SNTL, s. 47.

⁸⁴František PICMAUS, *Daně, odvody a poplatky v ČSSR*, Praha 1974, SNTL, s. 48.

osvobozen. Osvobození od daně se vztahovalo na většinu drobných a středních zemědělců a členů jednotných zemědělských družstev.

Další daní zavedenou v roce 1949 v tomto období byla živnostenská daň, kodifikována v zákoně č. 50/1948 Sb. Součástí zákona byl seznam živností, které podléhaly živnostenské dani. Osoby, které podléhaly této dani, museli provozovat jednu z těchto vyjmenovaných živností, zaměstnávat maximálně jednoho pracovníka a jednoho učně a jejich základ daně nesměl překročit částku 120 000 Kč. Sazba daně byla progresivní a pohybovala se v pásmu od 2,7 % do 22,5 %.

Zákonem č. 294/1948 Sb. byla zavedena daň z úroků z úsporných vkladů. Zdaňovala úroky z úsporných vkladů na vkladních knížkách a vkladových listech procentní sazbou ve výši 14 %. Nepřekvapí, že smyslem daně bylo: „*odčerpávat část bezpracných příjmů z úroků*“.⁸⁵

V roce 1950 byla zavedena zákonem č. 59/1950 Sb. daň z literární a umělecké činnosti. Poplatníky daně se stali umělci, literáti, vědečtí pracovníci a po jejich smrti pozůstalí příbuzní, kterým plynul z jejich činnosti – autorských práv, příjem. Zdaňoval se každý honorář nebo umělecké dílo zvlášť. Sazba daně byla mírně progresivní s maximální hranicí 10 %.⁸⁶

Poslední daní zavedenou v tomto období byla daň ze samostatné činnosti. Byla zavedena zákonem č. 60/1950 Sb. Poplatníky této daně se stali především příslušníci tzv. svobodných povolání, zejména lékaři, architekti, advokáti, soukromí učitelé aj. Sazba daně byla velmi progresivní a mohla činit až 95 % zdaňovaného příjmu. Ostatní daně se řídily dle zákona o přímých daních z roku 1927.⁸⁷

Díky znárodnění soukromých podniků, odvody ze zisku a jiné odvody státních podniků, významně ovlivnily tehdejší národní hospodářství. Staly se důležitou součástí příjmů státního rozpočtu a jejich výnos se v jednotlivých letech pohyboval v rozmezí od 15 % do 25 % rozpočtových příjmů. Rozdíl mezi těmito odvody a daněmi, byl v tom, že nebyly upravovány zákony, ale pouze nižšími právními normami, např. vyhláškami ministerstva financí. Tyto odvody byly prováděny navíc po zdanění zvláštní výdělkovou daní. Kromě toho nebyly jednotné, výši odvodu určoval individuálně nadřízený orgán podniku.

⁸⁵ František PICMAUS, Daně, odvody a poplatky v ČSSR, Praha 1974, SNTL, s. 48.

⁸⁶ František PICMAUS, Daně, odvody a poplatky v ČSSR, Praha 1974, SNTL, s. 49.

⁸⁷ Marek STARÝ a kolektiv, Dějiny daní a poplatků, Praha 2009, Havlíček Brain Team, s. 169.

Od roku 1945 byl čistý zisk⁸⁸ národního podniku rozdělován mezi závodní radu Revolučního odborového hnutí, podnik, který ho zahrnul do svého rezervního fondu, a ministerstvo financí, kterému se odváděl na tzv. vyrovnávací účet. V roce 1948 převzal funkci vyrovnávacího účtu Fond znárodněného hospodářství. Stalo se tak díky zákonu č. 51/1948 Sb. o úpravě některých finančních poměrů národních podniků průmyslových a potravinářských, díky němuž podniky od té doby odváděly celý svůj čistý zisk, kromě podílu pro jednotný fond pracujících, do výše uvedeného fondu. Tímto způsobem bylo prováděno odčerpávání zisku až do konce roku 1951.

Od roku 1952 si podniky mohly nechat část svého zisku na financování svého majetku, zbytek pak odváděly centralizovaně, tj. prostřednictvím nadřízených hlavních správ do státního rozpočtu.⁸⁹

4.3. Přímé daně v letech 1953–1966

Přes ambiciózní plán Komunistické strany Československa z roku 1946 učinit daňovou soustavu přehlednější a jednodušší, tak aby jí pochopil každý člen proletariátu, se tomuto cíli ještě dlouho ani zdaleka nepřibližovala. Sice zaváděla nové daňové předpisy, které byly ale neustále doplňovány a zároveň stále platil zákon o přímých daních z roku 1927. Daňová problematika se tak zkomplikovala a stala se velmi nepřehlednou. Tento stav se měl změnit daňovou reformou provedenou k 1. lednu 1953. Byla zároveň součástí přípravy na zrušení vázaného trhu a přidělového systému, ke kterému došlo při peněžní reformě k 1. červnu 1953.

Od 1. ledna 1953 byly zrušeny všechny daně, kromě daně z literární a umělecké činnosti. Byla zavedena nová soustava daní, která vycházela z tehdejších politických a ekonomických podmínek.⁹⁰

Tato reforma zaváděla devět nových daní, z nichž některé i přes provedené změny byly součástí fiskálního systému do roku 1992. Skládala se ze dvou základních skupin daní. První skupinu tvořily daně ze sektoru hospodářství, druhou představovaly daně obyvatelstva. Daňový systém se tím skutečně podařilo zjednodušit⁹¹.

Daň ze mzdy byla zavedená zákonem č. 76/1952 Sb. Byla nejvýznamnějších z daní placených obyvatelstvem v nové soustavě daní. Podléhaly jí příjmy, které plynuly občanům z pracovního a jemu podobného poměru. Sazba daně byla progresivní a pohybovala se v rozmezí 5 % až 20 % daňového základu. Od tohoto základu se odečítaly slevy na

⁸⁸ Čistý zisk se rovnal částce zisku po odečtení daně.

⁸⁹ František PICMAUS, *Daně, odvody a poplatky v ČSSR*, Praha 1974, SNTL, s. 50–51.

⁹⁰ František PICMAUS, *Daně, odvody a poplatky v ČSSR*, Praha 1974, SNTL, s. 54.

⁹¹ Marek STARÝ a kolektiv, *Dějiny daní a poplatků*, Praha 2009, Havlíček Brain Team, s.172–173.

vyživované osoby a naopak se daňový základ zvyšoval v případě žádné nebo jediné vyživované osoby a zároveň výše tohoto navýšení nebo snížení závisela na věku a pohlaví poplatníka.⁹²

Zemědělská daň definovaná v zákoně č. 77/1952 Sb. měla za úkol podporovat rozvoj a upevňování jednotných zemědělských družstev. Poplatníky daně byly jednotná zemědělská družstva, státní statky a občané. Sazby daně pro soukromě hospodařící rolníky byly progresivní a dosahovaly až 40 % daňového základu. Oproti tomu jednotná zemědělská družstva zdaňovaly své příjmy sazbami 2 % – 3 %. S postupující socializací zemědělského hospodářství se upravily i sazby daně pro JZD. Od 1. ledna 1963 zákonem č. 50/1959 Sb. byla maximální sazba daně zvýšena na 12 %.

Daň z příjmů obyvatelstva byla upravena v zákoně č. 78/1952 Sb. Poplatníky daně se staly fyzické osoby, které měly příjmy nepodléhající dani ze mzdy, dani z literární a umělecké činnosti nebo dani zemědělské. Dani podléhaly dva okruhy osob. Prvním z nich byly příjmy z činnosti lékařů, dále příjmy z vynálezů, vědeckých posudků apod. Sazba daně byla progresivní v pásmu od 5 % do 80 % ze základu přesahujícího 100 000,- Kčs. Druhou skupinu tvořily příjmy z pronájmu, příjmy obchodníků, autodopravců, hostinských a živnostníků se zaměstnanci. U těch se používalo vyšších sazeb, které se pohybovaly v rozmezí od 6% do 90 % ze základu přes 100 000,- Kčs. Úkolem této daně byla likvidace soukromého podnikání. Po dosažení tohoto cíle byla daň upravena v zákoně č. 145/1961 Sb.

Živnostenskou daň zavedenou zákonem č. 79/1952 Sb. platily všechny fyzické osoby, které provozovaly jakoukoli živnost. Kromě toho platily ještě daň z příjmů obyvatelstva. Tato daň se platila pevnými částkami odstupňovanými podle druhu živnosti a podle počtu zaměstnanců. Nejvyšší daňové zatížení se uplatňovalo v pohostinství, povoznictví, autodopravě a obchodní činnosti.⁹³ Zákonem č. 145/1961 Sb. byla živnostenská daň zrušena a nahrazena přírůžkou k dani z příjmů obyvatelstva.

Důchodová daň družstev a jiných organizací byla upravena v zákoně č. 75/1952 Sb., kde byly sazby daně odstupňovány podle velikosti zisku. Tento systém se neosvědčil a byl proto změněn zákonem č. 59/1956 Sb. s účinností od 1. ledna 1957. Sazby daně se poté v případě družstev pohybovaly v rozmezí od 25 % do 50 % ze základu daně. Dobrovolné a ostatní organizace zdaňovaly své příjmy 10 % ze základu daně od 80 000 Kčs a 20 % sazbou daně z této částky přesahující.

⁹² V případě, že poplatník ve věku 25–50 (u žen 45) let nevyživoval žádnou nebo pouze jednu osobu se daňový základ zvyšoval o 60%.

⁹³ Pro samostatně pracujícího obchodníka platila daň ve výši 800,- Kčs. Pokud měl tři zaměstnance, daň činila 14000,- Kč.

Domovní daň byla ukotvena v zákoně č. 80/1952 Sb. Podléhaly jí všechny obytné a provozní budovy bez ohledu na to, zda byly v soukromém, osobním, družstevním nebo státním majetku. Sazby daně byly pro soukromé vlastnictví stanoveny v rozmezí od 45 % do 50 %. Pro státní a družstevní majetek činila sazba daně 1 %. Od daně byly osvobozeny budovy úřadů, armády, hospodářského zemědělství apod. Zdaňování budov, které byly součástí státního vlastnictví, se neosvědčilo, a proto bylo od 1. ledna 1956 zrušeno výnosem ministra financí. Tímto opatřením došlo ke snížení sazeb družstev z 1 % na 0,2 %. Od roku 1960 byly osvobozeny od daně budovy sloužící ke kulturním účelům. Postupné úpravy a výjimky z této daně jí učinily rozsáhlou a komplikovanou. Bylo proto nutné upravit jí novým zákonem o dani domovní č. 143/1961 Sb., který nabyl účinnosti od 1. ledna 1962. Ten stanovil, že dani podléhá pouze domovní majetek v soukromém a osobním vlastnictví. Budovy v socialistickém vlastnictví se nezdaňovaly. Sazby daně 45 % až 50 % zůstaly na úrovni předchozí právní úpravy.

Nově zavedenou daní v roce 1964 byla daň z motorových vozidel. Upravena byla v zákoně č. 98/1964 Sb. Vytvoření této daně souviselo s poklesem ceny benzínu v roce 1964 a tím i sníženým odvodem daně z obrátu do státního rozpočtu. Poplatníky daně byly občané, kteří byli zapsáni jako držitelé motorového vozidla a zároveň organizace a podniky, kromě těch, kteří již podléhali odvodu z motorových vozidel. Daň byla stanovena dle tabulky částkou odpovídající příslušnému obsahu válců.

Zákon o dani z představení č. 81/1952 Sb. nahrazoval dřívější dávku ze zábav. Zdaňoval příjem pořadatelů estrád, tanečních zábav, kolotočů, střelnic a dalších ze vstupného, programů atd. Sazby se pohybovaly v rozmezí od 5 % do 40 % podle druhu představení. Tato daň byla ke konci roku 1959 zrušena.

V roce 1964 byla zavedena zákonem č. 101/1964 Sb. zvláštní daň z důchodu. Byla odstupňována podle výše důchodu a počtu vyživovaných dětí. Podléhaly jí starobní, invalidní, vdovské a osobní důchody, pokud přesahovaly v zákoně stanovenou částku. Důchody se do té doby nezdaňovaly proto, že to bylo považováno za zbytečnou administrativní záležitost a také proto, že jejich výše již byla stanovena s ohledem na to, že zdanění nepodléhají. Výdaje, které byly spojené s jejich vyplácením, ale překračovaly možnosti státního rozpočtu, proto se přistoupilo k jejich zdanění. Daň vyměřoval a srážel při výplatě důchodu Úřad důchodového zabezpečení, který ji zahrnoval do svého rozpočtu. Sazby daně se pohybovaly v rozmezí od 1 % do 12,5 % důchodu, podle jeho výše.⁹⁴

⁹⁴ František PICMAUS, *Daně, odvody a poplatky v ČSSR*, Praha 1974, SNTL, s. 52–65.

Daň z příjmů z literární a umělecké činnosti byla upravena k 1. červenci 1965 zákonem č. 36/1965 Sb. Na rozdíl od předchozí právní úpravy, kdy se srážela daň z každého samostatného honoráře a sazby byly nízké, v rozmezí 3 % až 10 %, se danil již jen celkový roční příjem poplatníka. Sazby daně byly upraveny na úroveň, která odpovídala zhruba sazbám daně ze mzdy, stanoveny byly v rozmezí 3 % až 33 %.⁹⁵

4.4. Odvody ze zisku a jiné odvody státních podniků v letech 1953–1966

Změny, které nastaly od 1. ledna 1953, se dotkly také odvodů ze zisku a jiných odvodů státních podniků a to vyhláškou ministerstva financí č. 5/1953 Ú. 1. Odvod části zisku byl podniky prováděn centralizovaně, prostřednictvím nadřízených hlavních správ do státního rozpočtu. Zisk se odváděl čtvrtletně a jeho minimální výše nesměla spadnout pod hranici 10 % za čtvrtletí. Podniky odváděly v průběhu čtvrtletí zálohy, které činily 30 % pro první měsíc a 35 % pro druhý a třetí měsíc plánovaného odvodu za příslušné čtvrtletí. Tyto měsíční zálohy se platily ve dvou splátkách. Z toho je patrné, že měsíční zálohové platby se odváděly podle plánovaného zisku. Kvůli tomu se každý měsíc provádělo měsíční vyúčtování, podle skutečně dosaženého zisku a odvedené zálohy na zisk. Pokud podnik nedosáhl naplánovaného zisku, měl méně prostředků pro financování svého majetku (oběžné prostředky). V případě, že překročil zisk nad plán, byl mu zdaněn 80 %. Pro podniky místního hospodářství a komunálního hospodářství fungoval zhruba stejný systém odvodů do rozpočtů národních výborů.

Systém centralizovaných odvodů prostřednictvím hlavních správ byl od 1. ledna 1955 zrušen a nahrazen odvody přímo do státního rozpočtu. Situace se opět změnila k 1. lednu roku 1957, kdy byl systém odvodů zpátky svěřen hlavním správám v naději, že díky jejich zainteresovanosti na hospodářských výsledcích podniků, se zvýší objem odváděného zisku. Oproti předchozímu stavu, se odváděná částka z nadplánovaného snížila na 70 % a zbytek mohl být použit pro potřeby podniku. Podniky místního hospodářství odváděly část zisku stejně jako předtím do rozpočtu příslušného národního výboru. Kromě výše uvedených podniků existovaly ještě samostatné podniky, které byly podřízené přímo ministerstvům, ty pak odváděly zisk do státního rozpočtu přímo. Tato finanční úprava hospodaření podniků z roku 1957 znamenala, že téměř celý zisk podniků se odváděl do státního rozpočtu.⁹⁶ Protože se dosud uplatňované systémy plně neosvědčily, byly od 1. ledna 1959 zavedeny nové zásady odvodů ze zisku podniků do státního rozpočtu. Stalo se tak vyhláškou ministerstva financí

⁹⁵ František PICMAUS, *Daně, odvody a poplatky v ČSSR*, Praha 1974, SNTL, s. 216–220.

⁹⁶ V roce 1958 podniky odváděly průměrně 94 % zisku.

pod číslem 62/1958 Ú. 1. o finančních zdrojích některých hospodářských organizací státního socialistického sektoru a vyhláškou ministerstva financí č. 85/1958 Ú. 1. o finančních zdrojích některých hospodářských organizací napojených na rozpočty národních výborů. Díky těmto úpravám se zvýšil podnikům podíl na zisku z 6 % v roce 1958 na 26 % v roce 1959. Výše odvodu tak podnikům klesla na 74 % zisku. Zisk byl odváděn prostřednictvím nadřízených orgánů (vedoucích podniků a sdružení podniků). Podniky podřízené ministerstvům odváděly zisk přímo do státního rozpočtu, podniky řízené národními výbory, např. komunální podniky, prováděly odvod do rozpočtu vedoucího národního výboru.

System, který byl založen na pevných odvodech plánovaného zisku, nebyl racionální. Pokud podnik skutečně nedosáhl naplánovaného zisku, musel si na zaplacení buď půjčit u banky, nebo musel sáhnout do svých rezerv, které ale potřeboval k rozvoji a provozu činnosti. Logickým vyústěním bylo proto podhodnocování plánů, tj. plánovaného zisku. Kvůli tomu došlo od 1. ledna 1961 k další změně systému. Stalo se tak prostřednictvím vyhlášky ministerstva financí č. 123/1960 Ú. 1. o finančních zdrojích některých hospodářských organizací státního socialistického sektoru a vyhláškou ministerstva financí č. 152/1960 Ú. 1. o finančních zdrojích hospodářských organizací řízených národními výbory. Vyhláška ministerstva spočívala v tom, že se v případě nedosažení naplánovaného zisku, chybějící část neodváděla.⁹⁷

4.5. Vývoj odvodů a daní v letech 1967–1971

Dnem 1. ledna 1967 vstoupilo v platnost vládní nařízení č. 100/1966 Sb. o plánovitém řízení národního hospodářství. Jeho zavedením se předpokládalo „*zainteresovanost podniků na hrubém důchodu*“.⁹⁸ System odvodů ze zisku byl nahrazen systémem odvodů z hrubého důchodu⁹⁹. Tato reforma se dotkla i zemědělské daně a důchodové daně družstev a jiných organizací. Předchozí odvody ze zisku se stanovovaly individuálně podle každého jednotlivého podniku. Nový způsob odvodů z hrubého důchodu byl jednotný a závazný pro všechny příslušné podniky. Sazba odvodu činila v případě centrálně řízených průmyslových a stavebních podniků 18 %, pro podniky řízené národními výbory byla stanovena na 16 %, ústředně řízené obchodní podniky platily 30 %¹⁰⁰. Tento system se neosvědčil. Kromě výše uvedené zainteresovanosti tvůrci tohoto nařízení předpokládaly regulaci výše mezd, k čemuž

⁹⁷ František PICMAUS, Daně, odvody a poplatky v ČSSR, Praha 1974, SNTL, s. 65.

⁹⁸ Tamtéž.

⁹⁹ Hrubý důchod obsahoval v podstatě mzdy a zisk podniku.

¹⁰⁰ Některé organizace měly zvláštní úpravu, např. Čedok odváděl do státního rozpočtu pouze 8%.

jim měl pomoci i stabilizační odvod¹⁰¹, ale nestalo se tak. Základem pro odvod nebyl dosažený zisk, ale jiné ukazatele. Nebral v úvahu rozdílnou strukturu nákladů v jednotlivých odvětvích nebo oborech. Ukázalo se, že tento systém nepřináší do státního rozpočtu dostatečný objem prostředků.

Pokus o nápravu přišel se zavedením odvodu ze zisku od 1. října 1968 a odvodem z přírůstku mezd od 1. ledna 1969 zákonem č. 131/1968 Sb., které byly zavedeny jako doplněk systému odvodů z hrubého důchodu. Odvod ze zisku pak prováděly ústředně řízené státní hospodářské organizace a některé organizace řízené národními výbory. Řada organizací byla z odvodu zcela osvobozena. Jednalo se např. o organizace státního obchodu, železniční dopravy, vodního hospodářství, školství apod. Základ pro výpočet odvodu ze zisku tvořil zisk, snížený o odvody z hrubého důchodu, odvody zemědělské daně, pojistné a další stanovené položky. Sazby byly stanoveny pro podniky spotřebního a potravinářského průmyslu, ČSAD a Ústřední správy energetiky ve výši 10 %, u odbytových organizací na 20 % a u ostatních hospodářských organizací na 45 %. Systém měl i přes nápravná opatření tolik vážných nedostatků, že byl k 1. lednu 1969 zrušen a nahrazen novým systémem zdanění podniků, jeho základem bylo zdanění zisku. Analogická situace panovala u důchodové daně družstev a jiných organizací. Snaha o reformu přišla zákonem č. 113/1966 Sb. o důchodové dani s účinností od 1. ledna 1967. Daň byla stanovena u výrobních družstev na 16 %, spotřební družstev odváděla 30 % hrubého důchodu. Výsledkem bylo zjištění, že se systém neosvědčil a byl proto od 1. ledna 1969 nahrazen novou důchodovou daní podle zákona č. 159/1969 Sb. o důchodové dani. Tento zákon rozšiřoval okruh poplatníků daně a základem zdanění nebyl již hrubý důchod, ale zisk a vyplacené mzdy.

Změny systému pokračovaly zákonem Federálního shromáždění č. 101/1970 Sb., kterým se stanoví zásady pro zákony národních rad o důchodové dani a příspěvku na sociální zabezpečení. Jednalo se o zásadní změnu finančního vztahu hospodářských organizací ke státnímu rozpočtu nebo k rozpočtům národních výborů. Jejím cílem bylo především nahrazení systému odvodů, založených na hrubém důchodu racionální soustavou komplexních odvodů, které měly vycházet z hospodaření a zisku, zabezpečení příjmů státního rozpočtu a propojení soustavy plánovitého řízení se soustavou fiskální. Díky rozsáhlým ambicím této reformy bylo rozhodnuto, že nová soustava podnikových daní bude od 1. ledna 1970 uplatněna pouze u hlavních odvětví národního hospodářství. Předpoklad byl, že na základě zkušeností a výsledků působení soustavy podnikových daní budou pak později provedeny další úpravy

¹⁰¹ Stabilizační odvod zhruba představoval dnešní odvody zaměstnavatelů z vyplacených mezd zaměstnanců.

a rozhodne se, kterých dalších odvětví národního hospodářství se bude tato soustava týkat od 1. ledna 1971 nebo od 1. ledna 1972.¹⁰²

System, který započal dnem 1. ledna 1970, můžeme označit jako podnikové daně. Byl upraven v zákoně Federálního shromáždění č. 133/1969 Sb. kterým se stanoví zásady pro zákony národních rad o podnikových daních a příspěvku na sociální zabezpečení. Realizován byl zákonem České národní rady č. 173/1969 Sb. o podnikových daních a příspěvku na sociální zabezpečení. Soustavu podnikových daní pak podle těchto předpisů tvořily daň ze zisku, daň ze jmění, daň z objemu mezd a příspěvek na sociální zabezpečení.

Sazby daně ze zisku byly stanoveny lineárně a to ve výši 65 %. U peněžních ústavů, které byly akciovými společnostmi, např. Československá obchodní banka, a měly vytvořený všeobecný rezervní fond, činila sazba daně 85 %. I v tomto případě platily výjimky. Republiková ministerstva financí mohla snížit sazbu daně až o 50 % jednotlivým hospodářským organizacím nebo celým odvětvím, pokud nedosahovaly alespoň 7 % rentability (ziskovosti). Zároveň bylo rozhodnuto, že se bude v určitých hospodářských organizacích a oborech zkoušet uplatňování progresivního zdanění. Tento experiment se nakonec neosvědčil, a proto nebyl zaveden.

Daň ze zisku se odváděla zálohově tři dny před skončením běžného měsíce ve výši jedné dvanáctiny roční plánované daňové povinnosti. Celoroční daňová povinnost se zpřesňovala po uplynutí zdaňovacího období, přesněji do konce února.

Daň ze jmění se odváděla ve výši 5 % z průměrného stavu jmění organizace ve zdaňovacím období. Odvody byly prováděny stejně jako u daně ze zisku a základem jejich výpočtu byl plánovaný stav jmění. Tato daň byla odpočitatelnou položkou daně ze zisku.

Daň z objemu mezd, sloužila jako regulátor. Její snahou bylo omezit zvyšování mezd na úkor zisku. Základem daně byl objem všech mezd vyplacených v běžném roce. Sazba daně byla progresivní a daň samotná nebyla daňově uznatelným výdajem. Odvod probíhal stejně jako u předešlých daní, zálohově z plánovaného objemu mezd. Vypořádání z toho vyplývajících rozdílů bylo prováděno na základě daňového přiznání za celé zdaňovací období.

Příspěvek na sociální zabezpečení byl novým odvodem hospodářských organizací. I když se výslovně nejednalo o daň, byl považován za součást soustavy podnikových daní. Základ daně byl stejný jako základ daně z objemu mezd. Na rozdíl od ní, ale tento příspěvek neměl sankční charakter. Sazba daně byla jednotná ve výši 25 % z uvedeného základu. Odváděl se měsíčně, ze skutečně vyplacených mezd za daný měsíc.

¹⁰² František PICMAUS, Daně, odvody a poplatky v ČSSR, Praha 1974, SNTL, s. 65–72.

System podnikových daní přinášel jeden zásadní rozdíl. Oproti předešlému stavu, si musel poplatník daně vypočítat daňovou povinnost sám. Musel tak učinit podle platných právních předpisů a doložit výpočet podklady pro kontrolu správnosti. Pokud poplatník daně přiznání nepodal, mohla mu být vyměřená daň zvýšena o 10 %. Vyměření daně bylo prováděno formou platebního výměru a to zpravidla na základě kontroly. Příspěvek na sociální zabezpečení se odváděl bez výměru. Byl to jediný odvod, který se odváděl pozadu, 15 dnů po skončení měsíce. Ostatní daně se platily zálohově, jednou dvanáctinou z plánovaného odvodu, nejpozději tři dny před ukončením běžného měsíce.

Kromě tohoto systému podnikových daní existoval i systém doplňujících odvodů. Jednalo se o odvod z odpisů ze základních prostředků, odvod z motorových vozidel, odvod za odnětí zemědělské půdy zemědělské výrobě, odvod oborovým (generálním) ředitelstvím a dodatkové odvody, které měly sankční charakter a postihovaly např. nedodržení určitých předpisů, snížení jakosti, apod.

Zákonem č. 159/1968 Sb. o důchodové dani byla provedena právní úprava důchodové daně. Účinnosti nabyl 1. ledna 1969 a v nezměněné podobě platil až do konce roku 1970. Poplatníky daně byly organizace výrobního a spotřebního družstevnictví, společenské organizace, akciové společnosti a ostatní právnické osoby, včetně těch, které měly sídlo v cizině. Předmětem daně byla celá ekonomická činnost včetně hospodaření s majetkem. Základem důchodové daně byl čistý zisk a objem vyplacených mezd a odměn. Sazby důchodové daně byly stanoveny progresivně s ohledem na dosaženou rentabilitu.¹⁰³ U obchodní činnosti¹⁰⁴ jí tvořily daň ze zisku v rozmezí od 5 % do 50 % a daň z objemu mezd od 3,5 % až 4,5 %. Neobchodní činnosti¹⁰⁵ byly zdaňovány daní ze zisku v rozmezí od nuly do 70 % a daní z objemu mezd od 4 % do 10 %. Ostatní poplatníci¹⁰⁶ platili pouze daň ze zisku, které byly stanoveny pro jednotlivé skupiny organizací sazbami od 10 % do 60 %. Od 1. ledna 1971 byla tato daň upravena zákonem ČNR č. 120/1970 Sb. Oproti předchozímu stavu byl rozšířen okruh poplatníků¹⁰⁷ a změnila se konstrukce daně. Byla tvořena daní ze zisku, daní z objemu mezd a z příspěvku na sociální zabezpečení. U organizací podléhajících důchodové dani nebyla uplatňována daň ze jmění. Sazby daně ze zisku byly progresivní a lišily se podle skupiny poplatníků. U organizací s převážně obchodní činností byla sazba od 20 % do 70 %, spotřební družstva platila 10 % až 55 %, organizace zajišťující služby, výrobu

¹⁰³ Rentabilita se vypočítávala jako poměr čistého zisku k celkovým nákladům.

¹⁰⁴ Poplatníky byla např. spotřební družstva.

¹⁰⁵ Předmětu daně se týkala výroba, služby nebo další činnosti.

¹⁰⁶ Poplatníky byly např. svazy družstev, organizace se sídlem v cizině.

¹⁰⁷ Rozšířen byl o poplatníky, kterými byly státní obchodní organizace, státní organizace zemědělských služeb, krajská dopravní střediska, okresní stavební podnik.

a stavebnictví odváděly 30 % až 70 % a zemědělské organizace podléhaly sazbám od 10 % do 40%. Sazby příspěvku na sociální zabezpečení se pohybovaly v rozmezí od 10 % do 25 %. Daň z celkového objemu mezd byla shodná s odvodem u podnikových daní.

Proti systému podnikových daní uplatňovaných v roce 1970, došlo zákonem Federálního shromáždění č. 102/1970 Sb. k 1. lednu 1971 k dalším změnám. Část poplatníků daně byla ze systému podnikových daní vyjmuta a zdaňována opět systémem hrubého důchodu. Podíl těchto poplatníků hrubé daně tvořil většinu hospodářských organizací. U poplatníků daně ze zisku byl zpřesněn základ daně v případech, kdy nevykazovali zisk, či vykazali ztrátu. Navíc byl rozšířen okruh daňově neuznatelných nákladů.¹⁰⁸ Sazba daně ze zisku ve výši 65 % zůstala na stejné úrovni, ale u některých odvětví došlo ke snížení sazeb na pásmo do 40 % do 60 %. Současně bylo těmto odvětvím omezeno poskytování dotací a slev. Daň ze jmění byla u většiny organizací ponechána na 5 %, u organizací některých odvětví byla snížena na 2 %. Daň z objemu mezd a příspěvek na sociální zabezpečení se kromě drobných úprav nezměnil.¹⁰⁹

U daně ze mzdy došlo v roce 1968 v souvislosti s úpravou přídavků na děti a výchovného k úpravě daňového základu. Zákonem č. 90/1969 Sb. o některých opatřeních na úseku daní placených obyvatelstvem byly zrušeny daňové slevy na druhé a každé další dítě. Sazby daní pro jednotlivá příjmová pásma zůstaly stejná.

Od 1. ledna 1967 zákonem č. 112/1966 Sb. se upravila i zemědělská daň. Reformou zemědělské daně se zavedla daň z pozemků, kterou platili všichni uživatelé zdanitelných pozemků, občané i organizace. Zemědělskou daň z důchodů platili občané, kteří provozovali zemědělskou výrobu na vlastní¹¹⁰ nebo společný účet. Od této daně byli osvobozeni členové jednotných zemědělských družstev.¹¹¹ Základ zemědělské daně z důchodů soukromých zemědělců tvořil plánovaný příjem, nikoliv skutečný. Vypočítal se pomocí průměrných norem výnosnosti¹¹² a daňové sazby byly nastaveny v rozmezí 5 % až 30 %.¹¹³

¹⁰⁸ Daňově neuznatelným nákladem mohly být např. pokuty a penále, přírážky k náhradě za vypuštění nečištěných nebo nedostatečně čištěných odpadních vod, poplatky za znečišťování ovzduší včetně přírážky.

¹⁰⁹ V roce 1971 tvořily podnikové daně 39,6 % příjmu státního rozpočtu ČSSR.

¹¹⁰ Zbývající soukromě hospodařící zemědělci.

¹¹¹ Pracovníci státních statků této dani nepodléhali, odváděli daň ze mzdy.

¹¹² Průměrné normy výnosnosti stanovovalo federální ministerstvo financí v dohodě s federálním ministerstvem zemědělství a výživy.

¹¹³ František PICMAUS, *Daně, odvody a poplatky v ČSSR*, Praha 1974, SNTL, s. 65–72.

4.6. Vývoj odvodů a daní v letech 1972–1988

K 1. lednu 1972 došlo ke změně systému. Vycházela ze závěru usnesení XIV. sjezdu KSČ, kde se mimo jiné prohlašovalo, že je potřeba racionálně uspořádat vztahy ke státnímu rozpočtu a finanční soustavě. Zároveň, vyslovila potřebu vytvářet ekonomický tlak na podniky a výrobní hospodářské jednotky ke zvyšování efektivnosti a podpoře jejich zainteresovanosti na výsledcích hospodaření. Mezi opatření, která měla výše uvedeným ambicím pomoci, bylo na prvním místě uvedeno: „zkvalitnění a prohloubení finančního plánování v tvorbě a použití zdrojů“.¹¹⁴ Právní úpravou, které vycházelo z tohoto závěru, bylo usnesení číslo 204/1971 o zásadách plánovitého řízení národního hospodářství, platných od 1. ledna 1972, kterým se měl mj. zrušit systém hrubého důchodu, a soustava podnikových daní měla být nahrazena soustavou podnikových odvodů. Stalo se tak na základě zákona Federálního shromáždění č. 111/1971 Sb. o odvodech do státního rozpočtu a příspěvku na sociální zabezpečení. Soustava odvodů do státního rozpočtu byla tvořena odvodem ze zisku, odvodem ze jmění, odvodem z objemu mezd, příspěvkem na sociální zabezpečení, odvodem z odpisů základních prostředků a dodatkovými odvody. Konstrukce odvodů nebyla oproti podnikovým daním nijak zásadně změněna.

Odvod ze zisku byl stejně jako u podnikových daní základní částí nového systému. Sazby daně byly diferencované. Základní sazba daně byla lineární a byla stanovena na 75 %. Některé odvětví nebo činnosti uplatňovaly sníženou sazbu daně ve výši 50 %, 60 %, nebo 65 %. Peněžním ústavům, které měly vytvořený všeobecný rezervní fond, byla sazba daně navýšena na 85 %. Část organizací měla stanoveny sazby daně progresivně podle rentability,¹¹⁵ která se podle její výše pohybovala v pásmu 25 % až 75 %. Stejný způsob zdanění se prováděl i u organizací zabývajících se kulturou, odvod byl pak stanoven v rozmezí 30 % až 75 %. V roce 1978 byla sazba odvodu ze zisku snížena na 70 %.

Sazba odvodu ze jmění zůstala na 5 % průměrného stavu jmění v odvodovém roce, v některých případech¹¹⁶ činila 2 %. Rovněž odvod z objemu mezd zůstal nezměněn. Příspěvek na sociální zabezpečení byl stanoven na 25 %, ale u části organizací¹¹⁷ byl snížen na 10 %. Výjimku z tohoto odvodu měly peněžní a pojišťovací organizace, domovní správy a podniky bytového hospodářství. Odvod z odpisů základních prostředků byl upraven ve

¹¹⁴ František PICMAUS, *Daně, odvody a poplatky v ČSSR*, Praha 1974, SNTL, s. 107.

¹¹⁵ Týkalo se to např. obchodních organizací, obytných a zásobovacích, výzkumných a vývojových, státních lázní, organizací veřejné automobilové dopravy (ČSAD) a organizací civilního letectví.

¹¹⁶ Lázeňství, Československá námořní plavba, Brněnské veletrhy a výstavy, energetické, plynárenské a hornické organizace.

¹¹⁷ Poplatníky byly např. obchodní organizace, výzkumné a vývojové, obytné a zásobovací, státní lázně, podniky železniční a vodní dopravy, spojů, geodézie a kartografie, vojenské lázeňské a rekreační zařízení.

prospěch organizací s cílem podpořit financování investic v souladu s plánem. Dodatkové odvody zůstaly oproti předešlému stavu nezměněny.

K 1. lednu 1978 přestaly být organizace a podniky po deseti letech plátcí odvodu z motorových vozidel. Občanům byla daň z motorových vozidel zrušena k 1. dubnu 1974.

Od 1. ledna 1972 byla zákonem č. 113/1971 Sb. o důchodové dani a příspěvku na sociální zabezpečení tato daň opět upravena. Důvodem změny bylo plnění pětiletého plánu a zvýšení „efektivity“. Sazby daně ze zisku byly progresivní a u jednotlivých typů skupin poplatníků byly závislé na rentabilitě hospodaření. Pohybovaly se v rozsahu od 10 % do 55 % u obchodní činnosti, v rozsahu od 30 % do 70 % u neobchodní činnosti a u zemědělské výroby v rozmezí od 10 % do 40 %. Ostatní organizace odváděly daň ve výši 40 % až 65 %. Příspěvek na sociální zabezpečení byl odváděn v rozsahu 10% až 25%, daň z objemu mezd zůstala stejná.¹¹⁸

Zemědělská daň byla postupně upravena v letech 1974, 1976, 1977 a 1979. Od 1. ledna 1980 byla zákonem č. 113/1979 Sb. upravena konstrukce daně u organizací tak, že zahrnovala daň z pozemků, daň ze zisku a příspěvek na sociální zabezpečení. Oproti předchozí právní úpravě se zvyšovala sazba daně z pozemků, ta byla pevná v závislosti na přírodním stanovišti. Daň ze zisku byla progresivní v rozmezí 0 až 50 % a příspěvek na sociální zabezpečení byl stanoven na 10 % ze základu daně, objemu mzdových prostředků.

Daň z příjmu obyvatelstva byla upravena od 1. ledna 1983 zákonem č. 162/1982 Sb. V soustavě daní placených občany plnila funkci zbytkové daně. Jejím smyslem bylo podchytit a následně zdanit příjmy, které nepodléhaly jiným daním. Jednalo se převážně o příjmy, které plynuly ze soukromé výdělečné činnosti nebo z výnosu soukromého majetku a zároveň byly obtížně kontrolovatelné. Tomu odpovídala i výše sazeb, jejichž smyslem bylo tyto příjmy regulovat nebo omezovat. Sazby daně byly ostře progresivní, podle výše příjmu. Pohybovaly se v rozmezí od 5 % do 65 % z daňového základu. Takto vypočtená daň se dále ještě zvyšovala, pokud příjem měl živnostenský charakter, tj., byl docílen soustavnou činností za účelem dosažení zisku. V tomto případě mohl příslušný národní výbor tuto daň zvýšit až o 30 %. Dále byla upravována jako daň ze mzdy, tj. zohledňoval se počet vyživovaných či nevyživovaných osob. Maximální výše daně, která mohla být poplatníkovi po všech těchto úpravách být vyměřena, neměla přesáhnout 85 % daňového základu.¹¹⁹

¹¹⁸ František PICMAUS, *Daně, odvody a poplatky v ČSSR*, Praha 1974, SNTL, s.132–148.

¹¹⁹ Marek STARÝ a kolektiv, *Dějiny daní a poplatků*, Praha 2009, Havlíček Brain Team, s. 189–190.

5. Vývoj přímých daní od roku 1989

5.1. Vývoj přímých daní v letech 1989–1992

V tomto období se československé hospodářství připravovalo na přechod k tržní ekonomice. Bylo potřeba odstranit nefunkční a neefektivní soustavu direktivního plánování a upravení vlastnických vztahů. Bylo nutné odstranit nerovnost ve vlastnických vztazích, kdy některé formy vlastnictví byly upřednostňovány (státní, družstevní) a jiné diskriminovány (soukromé). Nutností také bylo oddělení politicko-mocenského vlivu státu od podnikání a obchodu. Stát si měl ponechat ve své vrchnostenském postavení jen nezbytné regulační funkce. Tím se mělo zajistit oddělení veřejnoprávní a soukromoprávní sféry. Díky této radikální ekonomické reformě bylo třeba zcela upravit právní řád, a to na úrovni federace i republik. Dělo se tak pomocí právních novelizací již stávajících právních předpisů nebo tvorbou zcela nových.¹²⁰ Jedním z nejdůležitějších kroků v ekonomické reformě bylo přijetí nového daňového systému. Hlavním úkolem bylo učinit daňovou soustavu přehlednou, relativně snadno kontrolovatelnou a zamezit daňovým únikům. Dalším cílem bylo přizpůsobit jí daňovému systému Evropského společenství.¹²¹ Návrh nové daňové soustavy byl schválen vládou ČSFR v polovině roku 1990 a zařazen jako nezbytná součást ekonomické reformy.¹²² K jejímu zavedení došlo ale až od 1. ledna 1993.

Daňová soustava v tomto období stále rozdělovala daně z hlediska subjektu, na daně placené občany a daně placené organizacemi. Odvody do státního rozpočtu byly definovány v zákoně č. 156/1989 Sb. o odvodech do státního rozpočtu, který byl novelizován v roce 1990 zákonem č. 574/1990 Sb. V tomto zákoně byl upraven odvod z objemu mezd, odvod ze zisku, odvod z odpisů základních prostředků a regulační a cenové odvody. Příspěvky na sociální zabezpečení byly nahrazeny odvodem z objemu mezd. Sazba odvodu byla lineární a u většiny podniků byla stanovena na 50 %, ale u některých organizací činila sazba 10 % nebo 20 %.¹²³ Shodní plátcí odvodu z objemu mezd platili odvod ze zisku, jehož sazba byla 55 %, u peněžních ústavů ve výši 65 % daňového základu.¹²⁴ V roce 1990 došlo nařízením vlády číslo 177/1989 Sb. ke zvýšení odvodu ze zisku na 65 %, u peněžních ústavů a pojišťoven na 75 %. Odvodem z odpisů základních prostředků byly zatíženy pouze organizace s uloženým útlumovým programem. Jeho výši a způsob provádění stanovovala vláda. Poslední oblastí, kterou vymezoval zákon o odvodech do státního rozpočtu, byly regulační a cenové odvody.

¹²⁰ František FALDYNA, Právní prostor v podnikání, Ekonom 1/1992, s. 56–57.

¹²¹ Jan KLAČEK, Sociální politika a nový daňový systém, Ekonom 15/1992, s. 26–27.

¹²² Jan KLAČEK, Československá daňová reforma, Ekonom 23/1992, s. 16–19.

¹²³ Jednalo se např. o organizace, které se zabývali lázeňstvím, pro ně byla určena sazba 20 % nebo městskou hromadnou dopravou, ty používali sazbu ve výši 10 %.

¹²⁴ Marek STARÝ a kolektiv, Dějiny daní a poplatků, Praha 2009, Havlíček Brain Team, s. 196–199.

Týkaly se regulace mezd a investic. Odvody cenového charakteru postihovaly nedodržení cenových předpisů a pravidel pro tvorbu cen.

Důchodová daň byla nově upravena v zákoně č. 157/1989 Sb. o důchodové dani a později novelizována zákony č. 108/1990 Sb., č. 574/1990 Sb. a 578/1992 Sb. Okruh poplatníků důchodové daně se rozšířil o podniky se zahraniční majetkovou účastí, ale také o fyzické osoby provozující individuální podnikání, zapsané do podnikového rejstříku. Tato daň se skládala z daně ze zisku a z daně z objemu mezd. Pro výši daně ze zisku bylo určující, o jaký podnik se jednalo a jak vysoká byla částka podléhající zdanění. Sazba daně byly ve výši 20 %, 40 % a 55 %. Daň z objemu mezd byla ve výši 50 %, pro některé organizace ve výši 10 % nebo 20 %.

Poslední z daní placených organizacemi byla zemědělská daň. Její nová právní úprava vycházela ze zákona č. 172/1988 Sb. o zemědělské dani. Další tři roky následovaly novelizace tohoto zákona ve znění zákona č. 157/1989 Sb., zákona č. 574/1990 Sb. a zákona č. 578/1991 Sb. Zemědělská daň se skládala z daně ze zisku, daně z objemu mezd a odměn,¹²⁵ a daně z pozemků. Daň ze zisku byla stanovena progresivně, sazba daně byla v pásmu od 10 % do 60 % základu daně. Daň z objemu mezd a objem nahradila předchozí příspěvek na sociální zabezpečení a její výše činila 50 % základu daně.

Mezi daně placené občany patřily v tomto období daň ze mzdy, daň z příjmů z literární a umělecké činnosti, daň z příjmu obyvatelstva a domovní daň. Jedinou nově upravenou daní v tomto období a z této části soustavy byla daň z příjmu obyvatelstva. Zákonem č. 389/1990 Sb. o dani z příjmu obyvatelstva, byly příjmy občanů ze zemědělské výroby přesunuty do daně z příjmu obyvatelstva. Sazba daně byla stanovena progresivně v rozmezí od 15 % do 55 %. Za určitých podmínek bylo možné odložit či zcela osvobodit vypočtenou daň.¹²⁶

Zákon o soustavě daní vycházel z tehdejšího ústavního rozdělení kompetencí. Do pravomoci Federálního shromáždění tak patřila právní úprava daně z přidané hodnoty, spotřebních daní. U daní z příjmů upravoval okruh poplatníků, předmět a základ daně a výchozí daňovou sazbu včetně rozsahu možných odchylek v konstrukci těchto daní v obou republikách.¹²⁷ Zbytek právní úpravy daně z příjmu a ostatních byl v kompetenci republik.

¹²⁵ Členům zemědělských družstev nebyla vyplácena mzda, ale odměna.

¹²⁶ Marek STARÝ a kolektiv, Dějiny daní a poplatků, Praha 2009, Havlíček Brain Team, s. 200–204.

¹²⁷ Jan KLAK, Československá daňová reforma, Ekonom 23/1992, s. 16–19.

5.2. Vývoj přímých daní od roku 1993

Nový daňový systém byl součástí strategie, kterou můžeme nazvat odchod státu z usměrňované ekonomiky. S tím souvisela i snaha snížit daňovou kvótu¹²⁸ na úroveň běžnou v okolních státech Evropského společenství. Ta dosahovala ke konci osmdesátých let ve srovnání s některými z těchto států až dvojnásobné výše, ale od roku 1990 se postupně snižovala.¹²⁹

Základní normou této reformy byl zákon o soustavě daní č. 212/1992 Sb., který nabyl účinnosti 1. ledna 1993. Soustavu daní od 1. ledna 1993 tvořila daň z přidané hodnoty, daně spotřební, daně z příjmu, daň z nemovitosti, daň silniční, daň z dědictví a darování, daň z převodu nemovitostí a daně k ochraně životního prostředí.¹³⁰ Právním opatřením, které z této soustavy vycházelo, byl zákon České národní rady č. 586/1992 Sb. o daních z příjmů,¹³¹ který nabyl účinnosti dne 1. ledna 1993. Vstoupil v platnost tak již po rozdělení Československa a vytvoření samostatné České republiky.

Daňová soustava je souhrn všech daní, které se se vybírají v daném státě. Zahrnuje rovněž vztahy mezi jednotlivými daněmi a pravidla, podle kterých se vybírají. Každá daň má své kladné i záporné stránky, zároveň může plnit odlišné funkce v rámci fiskální politiky. Proto se vytváří daňový systém namísto jediné daně. O tom, jakému typu daní dává konkrétní stát přednost na úkor jiných, vypovídá daňová struktura. U většiny vyspělých států v poslední době klesá podíl přímých daní na státním rozpočtu a naopak se zvyšuje u nepřímých daní. Stejně je tomu tak i v případě České republiky.¹³²

Daně můžeme dělit stejně jako v historii podle různých kritérií. Podle subjektu správce daně se dělí na daně místní a státní. Rozhodující je, do kterého rozpočtu plynou příjmy z konkrétních daní.¹³³ Dalším dělením je rozdělení na přímé a nepřímé daně, které vychází ze způsobu ukládání daňových povinností.

Přímé daně odvádějí poplatníci finančním orgánům přímo na rozdíl od nepřímých, kdy je poplatníkem daně konečný spotřebitel a výrobce zboží nebo služeb se tak stává pouze výběřčím těchto daní. Z tohoto hlediska je soustava daní České republiky tvořena daněmi přímými a nepřímými. Mezi nepřímé daně zahrnujeme daně spotřební a daň z přidané

¹²⁸ Daňová kvóta je mezinárodní srovnávací ukazatel pro podíl vybraných daní na HDP daného státu.

¹²⁹ Jan KLAČEK, Sociální politika a nový daňový systém, Ekonom 15/1992, s. 26–27.

¹³⁰ Zákon č. 212/1992 Sb. o soustavě daní, dostupné zde: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-212>, [vid. 1. srpna 2017].

¹³¹ Zákon č. 586/1992 Sb. o daních z příjmů byl již 116 krát novelizován, naposledy 1. července 2017.

¹³² Alena VANČUROVÁ, Lenka LÁCHOVÁ, Daňový systém ČR 2014, Vox a.s., Praha, 2014, s. 49.

¹³³ Daň z nemovitosti se odvádí do místního rozpočtu. Daň z příjmu a daň z přidané hodnoty se odvádí do státního rozpočtu, část z nich se dle zákona č. 243/2000 Sb. o rozpočtovém výnosu některých daní, územním samosprávným celkům a některým státním fondům, převádí zpátky do místního rozpočtu).

hodnoty. Přímé daně tvořila daň z příjmu fyzických a právnických osob, daň z nemovitostí, daň dědická a darovací, daň z převodu nemovitostí, daň silniční a daně k ochraně životního prostředí.¹³⁴

Daňová soustava České republiky je ve svých hlavních bodech koncipována stejně jako fiskální systémy ostatních vyspělých evropských zemí. Daňové příjmy jsou zhruba stejně tvořeny přímými a nepřímými daněmi. Mezi lety 2005 a 2008 existovala u daní z příjmu fyzických osob možnost společného zdanění manželů. Tato možnost zanikla zavedením jednotné sazby této daně v roce 2008, která byla ve výši 15 %. Daň z příjmu právnických osob se od roku 1993, kdy byla na úrovni 45 %, snížila na dnešních 19 %. Daní z nemovitosti jsou zatíženy pozemky a stavby. Sazba daně v obou případech záleží na jejich umístění a způsobu jejich využití. Silniční daň se platí pouze za vozidla, sloužící k podnikání. Vozidla, která slouží výlučně pro osobní potřebu, jsou od daně osvobozena. V roce 2014 došlo ke změně u dědické daně, která byla v tomto roce zrušena.¹³⁵

¹³⁴ Jan DĚDIČ, Zbyněk ŠVARC a kolektiv, Učebnice práva pro ekonomy, Praha 1994, Prospektrum, s. 730.

¹³⁵ Dostupné zde: <http://www.financnisprava.cz/cs/dane/danovy-system-cr/popis-systemu>, [vid. 1. srpna 2017].

6. Daňové přiznání

6.1. Daňové povinnosti a jejich evidence v historii

Daňová přiznání, jako prostředek k výběru a kontrole daní není jen výdobytek novodobé historie. Daňová přiznání přicházejí v okamžiku, kdy již existuje fungující daňový systém. A jako takový už předpokládá určitou úroveň evidence.

Z dávné historie se to týká jen Egypta, který vytvořil důmyslný evidenční systém již kolem roku 2850 př. n. l. Evidovalo se vše, půda, majetek, dobytek, práce, nářadí, obyvatelé. Obyvatelé byli evidováni podle pohlaví a věku, samostatnou evidenci tvořily těhotné ženy. V této době se zdaňovalo už úplně všechno, včetně domácích prací. K povinnostem obyvatel Egypta patřilo každoroční podávání daňového přiznání. Donucovací prostředky za nesplnění této povinnosti byly fatální, poprava. K tomu byli obyvatelé povinováni podávat kontrolorům třikrát ročně zprávu o stavu plnění daňové povinnosti.¹³⁶

Jednou z nejstarších metod evidence hospodářské činnosti je účetnictví. Tvoří metodicky ucelený systém, který vypovídá o vývoji a stavu hospodaření. Vyvíjelo se postupně podle potřeb jeho majitelů. Jeho smyslem bylo podávat informace především vlastníkům, ale také sloužilo jako podklad k výběru daní.¹³⁷ Všechny vzdělané starověké národy ovládaly vedení účetnictví. Průkazná evidence byla nutná pro úroveň rozvoje jejich hospodářství a výběr daní. Činnost účetního vykonávali většinou kněží, kteří dále vzdělávali královské úředníky.

Po celá tisíciletí se užíval systém vrubovek. Tento systém nepoužíval čísla. Jeho oblíbenost spočívala v jeho jednoduchosti a srozumitelnosti. Zároveň nevyžadoval gramotnost jeho uživatelů. Vrubovkou mohla být hůl, tyč nebo větev, na kterou se vyřezávaly zářezy, které označovaly výši dluhu v určitých stanovených jednotkách. Pokud se zároveň evidovala situace pro dlužníka i věřitele, jednalo se o formu podvojného účetnictví. Rozlišování jednoduchého a podvojného účetnictví můžeme tak zařadit již do této doby. Jednotlivé vrubovky sloužily k nejen k účetní evidenci. Byly zároveň užívány pro výběr daní berními úředníky a stejně jako dnes se po nějaký čas archivovaly.¹³⁸

Pro vývoj účetnictví byla důležitá dostupnost a praktické užití psací látky. Zpočátku se používaly zvířecí kůže, látky, různé kombinace zpracování látky, dřeva, hliněných destiček.

¹³⁶ Marek STARÝ a kolektiv, *Dějiny daní a poplatků*, Praha 2009, Havlíček Brain Team, s. 20–22.

¹³⁷ Michal HORA, *Český finanční a účetní časopis*, 2006, roč. 1, č. 3, s. 80–85.

¹³⁸ K úplnému zrušení vrubovek došlo až v roce 1826.

Později ve 14. století, když v Evropě započala výroba papíru, se dá mluvit o jeho skutečném rozvoji.¹³⁹

6.2. Daňové písemnosti na českém území

Zmínky o daních na našem území, můžeme dohledat v zemských deskách, kam byly vkládány nejenom sněmovní usnesení, ale také usnesení o věcech finančních¹⁴⁰.

Jedny z nejranějších berních písemností se nacházejí v městských knihách. Městské knihy byly zřízeny a vedeny pro právní a spotřební potřeby měst a jejich měšťanů. Jednu z jejich základních skupin¹⁴¹ tvořily knihy městské správy. Ty se rozdělují na knihy finanční a knihy kancelářské. Pod pojmem finanční knihy se rozumí knihy berní, rejstříky berní, radní počty, rejstříky královského šosu,¹⁴² různé účetní knihy městských hospodářských úřadů nebo komisí. Nejstarší typ finančních knih tvoří písemnosti berní povahy. Objevují se již od první poloviny 14. století.¹⁴³

Ze stejné doby je zachována řada urbárů. Tyto písemnosti sloužily jako předpisy dávek, které vybírala vrchnost v peněžní, naturální nebo robotní podobě.¹⁴⁴ Mezi účetní knihy vedené vrchností patřily registra (účty) kontribuční berní, do kterých se zapisovala daňová povinnost a vybrané berně a sbírky vedené podle vsí. Od osmnáctého století se účty zpravidla vedly ve vázaných knihách, do té doby se vedly jen v sešitech. V případě, že se účtovalo s lidmi, kteří byli negramotní, používalo se vrubovek.¹⁴⁵

S prvními zmínkami o daňových přiznáních, fassích se můžeme setkat v souvislosti s vytvářením katastru, berní ruly. Katastr byl podrobný a revidovaný soupis dani podrobené půdy. Systém ruly byl zaveden v roce 1654, zkontrolováním přiznání vrchností tzv. fasse, a dalších subjektů, od nichž byla daň vybírána. Na Moravě tuto funkci zajišťovaly o něco mladší lánové rejstříky.¹⁴⁶ Předlohu k lánovým rejstříkům tvořily přiznací listy vrchností, které odevzdávaly stavovským berním úřadům do roku 1656. Bylo to písemné přiznání

¹³⁹ Michal HORA, Český finanční a účetní časopis, 2006, roč. 1, č. 3, s. 80–85.

¹⁴⁰ Jan KAPRAS, Bohumil NĚMEC, Idea Československého státu, Praha 1936, Národní rada československá v nakladatelství L. Mazáče, s. 76.

¹⁴¹ Městské knihy se primárně dělí na knihy pamětní, knihy městské správy, knihy městského soudnictví a knihy vzniklé z přenesené veřejnoprávní působnosti města.

¹⁴² Jednalo se o pozemkovou daň..

¹⁴³ Jindřich ŠEBÁNEK, Zdeněk FIALA, Zdeňka HLEDÍKOVÁ, Česká diplomatika do roku 1848, Praha 1984, Univerzita Karlova, s. 170–171.

¹⁴⁴ Jindřich ŠEBÁNEK, Zdeněk FIALA, Zdeňka HLEDÍKOVÁ, Česká diplomatika do roku 1848, Praha 1984, Univerzita Karlova, s. 182.

¹⁴⁵ Jindřich ŠEBÁNEK, Zdeněk FIALA, Zdeňka HLEDÍKOVÁ, Česká diplomatika do roku 1848, Praha 1984, Univerzita Karlova, s. 338.

¹⁴⁶ Marek STARÝ a kolektiv, Dějiny daní a poplatků, Praha 2009, Havlíček Brain Team, s.77.

o majetku, vydané majitelem, které sloužilo k úřední potřebě a dalšímu úřednímu jednání.¹⁴⁷ Berní rula i lánské rejstříky byly v následujících letech postupně revidovány. Protože byly jejich nedostatky stále zřejmější, přistoupilo se k vytvoření nového katastru, tereziánského, který vznikl v letech 1712–1757.¹⁴⁸

Písemný materiál katastru lze rozdělit do tří skupin podle posloupnosti daňové agendy. První skupinu tvořila daňová přiznání, druhá skupina obsahovala písemnosti, které se týkaly jejich revize, doplňky a opravy a třetí skupina obě předchozí uzavírala určením berní povinnosti. Daňová přiznání pochází z let 1712–1714 a patří k nejcennějším a nejdůležitějším částem tereziánského katastru. Všechna přiznání byla vypracována jednotně, podle předem určené šablony. Tou byly buď předtištěné formuláře, nebo papíry, na kterých se rozvržení rubrik drželo směrnic. Tato přiznání můžeme ještě dále rozčlenit podle poplatníků na vrchnostenská, duchovenská a městská.¹⁴⁹

V roce 1749 se začíná vytvářet druhý tereziánský katastr, tj. evidence vrchnostenské půdy. Jeho základ tvořila vrchnostenská přiznání z roku 1749, která byla vypracována podle jednotné a závazné celozemské šablony. Byly v nich uváděny dominikální pozemky a příjmy a výnosy z majetku a hospodaření.¹⁵⁰ Města a farnosti podávali samostatná přiznání, kde uváděli rovněž svůj majetek a důchod.¹⁵¹

V době zavádění berní ruly a tereziánského katastru, sice existovala kontrola těchto fassí, ale nebyla dostatečně důkladná a komplexní. Na jednu stranu to souviselo s technickými možnostmi té doby, na druhou stranu se jí část vrchnost bránila s argumentací, „*že by kontrola fassí byla urážkou šlechtické cti fatentů*“.¹⁵² Podobné reakce vyvolaly i snahy o očíslování budov, které bylo nařízeno dekretem v roce 1767. Přestože toto nařízení nebylo primárně zaměřeno na evidenci majetku z důvodu placení domovní daně, česká zemská stavovská kancelář, to tak okamžitě pochopila a snažila se tomuto opatření zamezit¹⁵³. Později, v době, kdy již fungoval stabilní katastr, a budovy byly očíslované, již bylo obyvatelstvo přivyklé podávat daňové přiznání. To mohl v té době představovat i jen ručně psaný soupis daňové povinnosti.

¹⁴⁷ Jindřich ŠEBÁNEK, Zdeněk FIALA, Zdeňka HLEDÍKOVÁ, Česká diplomatika do roku 1848, Praha 1984, Univerzita Karlova, s. 199.

¹⁴⁸ Doplňky a opravy probíhaly ještě do roku 1790.

¹⁴⁹ Městská fassé měla i zvláštní rubriku k pivovarnictví.

¹⁵⁰ Přiznávaly se všechny příjmy od poddaných, produkce pivovarů, nájmy a činže z potoků a řek, mlýnů, jiných panských provozoven, kterými byly kovárny, řeznické krámy, hospody a mimořádné poddanské poplatky.

¹⁵¹ Jindřich ŠEBÁNEK, Zdeněk FIALA, Zdeňka HLEDÍKOVÁ, Česká diplomatika do roku 1848, Praha 1984, Univerzita Karlova, s. 252–259.

¹⁵² František ROUBÍK, Ke vzniku Josefského katastru v Čechách v letech 1785–1789. Sborník historický, 1954, roč. 2, s. 140–185.

¹⁵³ Tamtéž.

6.3. Vývoj daňového formuláře dnešní daně z příjmu právnických osob

Zdaňování zisku společnosti je přímo navázáno na vyspělou úroveň evidence, tj. vedení účetnictví.¹⁵⁴ Počátky účetní evidence se u nás objevují sice už v 15. a 16. století, ale jednalo se o jednoduché kupecké účetnictví, Začalo se objevovat v malých podnicích, malých továrnách, podnicích zabývajících se řemeslnou výrobou a v některých peněžních ústavech. Podstatou tohoto účetnictví bylo sledování závazků a pohledávek.¹⁵⁵ Zavedení řádného účetnictví nastalo až ke konci 19. století s rozvojem manufakturní a tovární výroby. První taková daň byla zavedena v roce 1891 v Prusku, se sazbou 4 %. U nás byla tato daň zavedena v souvislosti s Bohm-Bawerkovou¹⁵⁶ reformou v roce 1898.¹⁵⁷

Daňové přiznání k dani z příjmu z právnických osob můžeme tak začít sledovat až se zavedením předchůdkyně této daně – všeobecné výdělkové daně veřejně účtujících podniků určené zákonem č. 220/1896 ř. z., který začal platit v českých zemích od roku 1898. Klíčovou informací pro správné vyplnění daňového přiznání bylo, a stále je, stanovení zdanitelného zisku. Na ten měly a stále mají vliv tři složky, které se vykazují již od počátku na daňových tiskopisech. Těmito složkami jsou daňově uznatelné či neuznatelné náklady, daňové odpisy a daňové úlevy, zejména se jedná o odečet obchodních ztrát. Přiznání účetního zisku a jeho určení jako daňového základu, nebylo vůbec jednoduchou záležitostí a vyžadovalo pečlivé čtení platných právních norem. Bylo proto obvyklé, že k podání daňového přiznání byl zmocněn právní zástupce.

Daňové subjekty podávaly daňové přiznání od roku 1898 na formuláři s názvem *Přiznání k dani výdělkové z podniků, k veřejnému účtování zavázaných* (viz obrázek č. 3). Formulář tvořil přeložený dvoulist ve formátu B. Tiskopis byl označen v levém dolním rohu *Malý koncept 33*, nebo později od roku 1908 *Malý koncept 33/a*. První strana sloužila k zapsání základních informací o poplatníkovi daně, tj. název podniku, adresa jeho sídla a berní rok, za který bylo podáváno. V záhlaví dokumentu bylo označeno v levé horní části Království České, pod ním následovala kolonka k vyplnění okres politický. V horní pravé půlce formuláře se vyplňoval okres úřadu berního a obec. Na straně dvě se pak zapisovaly příjmy, výdaje, čistý výtěžek a ztráta podle účetní závěrky. Strana tři sloužila k úpravě zisku o odpočitatelné nebo přičitatelné položky a zároveň se již upravený daňový základ mohl rozdělit na jednotlivé pobočky podniku. Na poslední straně bylo uvedeno poučení, kde byly

¹⁵⁴ Květa KUBÁTOVÁ, *Daňová teorie a politika*, Praha, 2003, ASPI Publishing, s.r.o., s. 183.

¹⁵⁵ Jindřich ŠEBÁNEK, Zdeněk FIALA, Zdeňka HLEDÍKOVÁ, *Česká diplomatika do roku 1848*, Praha 1984, Univerzita Karlova, s. 252–259.

¹⁵⁶ Eugen Bohm Ritter von Bawerk, (1851–1914), rakouský ekonom a politik, rakouský ministr financí v letech 1895 a 1897–1898, 1900–1904.

¹⁵⁷ Květa KUBÁTOVÁ, *Daňová teorie a politika*, Praha, 2003, ASPI Publishing, s.r.o., s. 184.

vyjmenovány přílohy daňového přiznání, které měly sloužit ke kontrole vypočteného základu daně. Pokud poplatník vyplnil toto přiznání a přiložil předepsané přílohy, jeho byrokratická povinnost mohla v tuto chvíli skončit. Daň si sám nemohl vypočítat.

Daň vypočítala berní správa, která mu výši daně oznámila platebním rozkazem. Proti němu byla možnost odvolání. Mohlo se stát, že správní řízení s berní správou se protáhlo natolik, že poplatníci posléze požadovali prominutí daně z důvodu promlčení. Tento formulář berní správy se od konce 19. století nazýval *Rozvrh platební o dani výdělkové, pro podniky k veřejnému vydávání účtu zavázané* (viz obrázek č. 5). V platebním rozkazu berní správa uvedla jeho číslo a na který je rok, dále zapsala základ pro zdanění na příslušný rok, doplnila sazbu daně a vypočítala daň – státní. V případě podniků, které měly po celém území více poboček, na formuláři uvedla, jaká část daně připadá na kterou pobočku a u kterého berního úřadu má být zaplacená. Následně přišlo z příslušného berního úřadu *Oznámení*, což byl další tiskopis berní správy (viz obrázek č. 5). Na tomto oznámení příslušný berní úřad vypsal vyměřenou státní daň dle platebního rozkazu a k ní dopočítal samosprávné přírážky. Souhrn výdělkové daně a samosprávných přírážek pak na formuláři uvedl. Na tiskopisu byla vytištěna lhůta pro zaplacení, která dělala 14 dnů, sankce při jejím nedodržení a lhůta pro možnost odvolání. Ke konci roku zasílala berní správa *Výpis z daňového účtu*. Tento formulář sloužil jako informativní zdroj poplatníkům daně, kde mohli zjistit stav pohledávek a závazků vůči berní správě.

Tiskopis daňového přiznání k zákonu č. 220/1896 ř. z. byl jednoduchý, stručný a čítal k vyplnění jen 3 strany. Čtvrtá strana formuláře měla pouze informativní charakter, byla jakýmsi poučením o povinnostech poplatníků daně a správném vyplnění formuláře včetně jeho doplnění o přílohy.

Daňový formulář tak jak byl zaveden v roce 1898, se několik let neměnil. V roce 1908 se označení formuláře změnilo na Malý koncept 33/a, ale tiskopis zůstal stejný. Po roce 1918 došlo jen k formálním změnám přiznání. Místo předtištěného označení Království české nahrazuje název země Čechy (viz obrázek č. 4). Název přiznání a obsah, označení a rozložení všech dalších rubrik je identický s předchozím formulářem. Berní správa následně zasílala tiskopis *Platební rozkaz* a tiskopis s názvem *Vyrozumění* o vypočtených samosprávných přírážkách (viz. obrázek č.). Stejně číslo a forma formuláře zůstala až do roku 1926.

Menší změna nastala až po Englišově daňové reformě v roce 1927. S novou daňovou reformou se nepatrně změnil i formulář, stejně jako se změnil název daně. Tiskopis měl název *Přiznání ku zvláštní dani výdělkové* a byl označen *Malý koncept 78/a* (viz obrázek č. 6) Tiskopis je stále ve formátu B. Obsah druhé a třetí strany, kde se vypočítával základ daně,

byl shodný s předešlým formulářem, ale změnil se název a rozložení rubrik. Na rozdíl od předchozího formuláře, tento je jednodušší a přehlednější. Strana dvě slouží pouze k úpravě zisku o odpočitatelné a připočitatelné položky. Zisk se na formuláři již nevypočítává z celkových příjmů a výdajů. Na straně tři se uvádí částky ukládané do rezervních fondů, ukládaného kapitálu a rozdělení daně podle provozoven podniku. Systém vyměřování daně platebním rozkazem¹⁵⁸ a následným oznámením o výměře samosprávných dávek zůstal totožný s předchozím stavem. V roce 1935 mizí z tiskopisu číselné označení formuláře. Naopak přibude jeho cena.¹⁵⁹ Ke konci třicátých let se mění velikost tiskopisu z formátu B na A4.

V době druhé světové války se zpočátku nemění ani daňové přiznání, pouze je razítkovou barvou začerněn státní znak a česká měna (*viz obrázek č. 8*). Od roku 1942 je v platnosti nový formulář. Je identický s předchozím, ale dvojjazyčný. Na prvním místě je název formuláře a všech dalších rubrik uveden v německém jazyce. Státní znak již vytištěn není, měna je příslušně upravena. V roce 1943 se mění název všeobecné daně výdělkové na korporální daň. Poplatníci musí podávat přiznání nejen k této dani, ale navíc musí podat přiznání k odvodu zisku. Formulář daňového přiznání zůstal u korporální daně stejný jako předchozí. Tj. s uvedením zvláštní daně výdělkové (*viz obrázek č. 9*). Toto přiznání se podávalo poprvé za rok 1942 a odevzdáno mělo být nejpozději do 26. července 1944 příslušné berní správě. Připojeny musely být stejné přílohy jako u přiznání k dani výdělkové či korporální. Označen je v levém dolním rohu číslem 3091–(matr.)–T1154/45-1301. Po válce, když byly zrušeny okupační předpisy, se daň změnila zpátky na zvláštní daň výdělkovou. Formulář daňového přiznání je totožný s předválečným tiskopisem. Je tedy česky, se státním znakem v horní části formuláře, měna se uvádí v korunách československých. Rovněž se mění číselné označení v levém dolním rohu na číslo 3091–(matr.)–T2280/47-1301 (*viz obrázek č. 10*).

Daňové přiznání se od roku 1898 do roku přibližně 1948 neměnilo. Měnil se název státu a měny, po Englišově daňové reformě se formulář trochu zjednodušil tak, že se změnila rubriky vedoucí k výpočtu zdanitelného zisku. Na první straně byly základní identifikační údaje, na straně druhé a třetí docházelo k úpravám účetního zisku, které vedly ke konečné cifře, tj. daňového základu. Čtvrtá strana byla pouze informativní. Dnes bychom jí mohly označit jako Poučení. Byly zde vyjmenovány další náležitosti k podávanému přiznání, opravné prostředky v daňovém řízení, lhůty a sankce za jejich nedodržení. Tyto písemnosti se

¹⁵⁸ Zákon č. 76/1927 Sb. o přímých daních, §328.

¹⁵⁹ Od roku 1935 byla cena tiskopisu 10 haléřů.

ve fondech dochovaly ve formách originálu, tj. i s podacím razítkem a datem přijetí berní správy, nebo konceptu či opisu (neověřeného), které sloužily pro interní potřeby. Daňové přiznání museli podávat poplatníci všeobecné daně výdělkové do 15 dnů po schválení účetní závěrky, nejdéle však do šesti měsíců po skončení kalendářního roku.¹⁶⁰ V roce 1948 dochází ke znárodnování a tím i k likvidaci soukromého podnikání. Soukromé subjekty mají trochu odlišný postoj k archivování dokladů než podniky, které jsou ve vlastnictví státu. Ty dodržují skartační plány a nemají důvod uchovávat dokumenty z nějakých dalších osobních pohnutek. Zřejmě to může být jedním z důvodů, proč se mi nepodařilo zajistit archivní materiály, daňová přiznání z této doby.

6.4. Daňové přiznání v současnosti

*„Daňové přiznání je povinen podat každý, komu vzniká v souladu se zákonem tato povinnost nebo ten, koho k tomu správce daně vyzve“.*¹⁶¹ Daňové přiznání se podává pouze na předepsaném tiskopise. Ten vydává ministerstvo, nebo je akceptovatelné na počítačových sestavách, které mají údaje, obsah i uspořádání údajů zcela totožné s tiskopisem vydaným ministerstvem.

Oproti předchozí době, je každý rok vydáván pod novým číslem nový formulář. V roce 1993 nesl tento tiskopis označení 25540 4 MFIN 5404 vzor č. 1 (viz obrázek č. 11). Formulář čítá osm stran. Na první straně se zapisují základní identifikační a statistické údaje. Na druhé straně se zapisuje účetní zisk nebo ztráta. Strany tři až šest slouží k úpravě účetního zisku a zjištění daňového. Na těchto stránkách se rovněž zapisují vybrané ekonomické ukazatele. Na straně sedm dochází k samotnému výpočtu daně. Strana osm pak celé přiznání uzavírá. Zahrnuje rubriky pro případ podání dodatečného daňového přiznání a evidenci zaplacených záloh a výsledného přeplatku či nedoplatku daně. Část prostoru na této straně je pak věnována prohlášení o pravdivosti a identifikaci a podpis odpovědné osoby. Téměř každý rok se mění sazba daně, která do roku 1998 v přiznání vytištěná není a postupně se zvyšuje počet řádků, především díky dalším údajům evidenčně statistické povahy. Od roku 1993 do roku 2016 se zvýšil počet řádků o 40 na celkových 360 řádků. Tato nová daňová přiznání jsou zaváděna od roku 1993 v souvislosti s poslední daňovou reformou. *„V daňovém přiznání je subjekt daně povinen sám si daň vypočítat a uvést případné výjimky, osvobození, zvýhodnění, slevy, odpočty a vyčíslit jejich výši“*¹⁶².

¹⁶⁰ Zákon č. 76/1927 Sb. o přímých daních, §307 odstavec 1).

¹⁶¹ Jan DĚDIČ, Zbyněk ŠVARC a kolektiv, Učebnice práva pro ekonomy, Praha, 1994, Prospektrum, s. 734.

¹⁶² Tamtéž.

Díky elektronizaci veřejné správy, je možno od roku 2006 podávat některá daňová přiznání elektronicky, přes portál Finanční správy. Počátek elektronizace finanční správy můžeme datovat do roku 1991, kdy vyhlásilo Ministerstvo financí České republiky výběrové řízení pro automatizovanou podporu daňové soustavy, která nabyla účinnosti od 1. ledna 1993. K zavedení projektu ADIS došlo v březnu 1993. Od roku 1994 se na SW aplikaci podílí česká softwarová a poradenská firma GIST s.r.o.¹⁶³ a IMB Česká republika. Aplikačně technickou podporu finanční správy tvoří systém ADIS – automatizovaný daňový informační systém. Skládá se z dílčích modulů, které slouží ke zpracování daňových přiznání jednotlivých daní. Dalšími dílčími moduly jsou ty, na kterých závisí správa, evidence, vybírání a vymáhání daní a peněžní převody. Finanční správa provozuje na internetu v rámci ADIS aplikaci Daňový portál. Ten umožňuje poplatníkům elektronické podání a získávání informací z daňového řízení.¹⁶⁴

Od 1. ledna 2016 jsou právnické osoby povinny podávat všechny svá daňová přiznání elektronicky v předepsaném způsobu, kterým je formát xml, přes datovou schránku. K podání daňového přiznání je v současnosti předepsaná lhůta do 1. dubna následujícího roku¹⁶⁵, s možností odkladu o tři měsíce, v případě podání daňového přiznání prostřednictvím daňového poradce.¹⁶⁶ Na stránkách Finanční správy¹⁶⁷ si lze vybrat z několika typů tiskopisů. Daňové přiznání je možno si stáhnout v tištěné podobě ve formátu pdf, v interaktivní formě rovněž ve formátu pdf a nebo je možné formulář vyplnit online, pokud poplatník využije odkaz z Finanční správy na daňový portál.¹⁶⁸

Poplatníci daně podávali daňová přiznání v letech 1898 až 1948, která se vyplňovala sice jen na třech stranách, ale k vypočtení daně docházelo až na třech formulářích, do doby než byla zrušena druhá daňová soustava samosprávných přírážek. Zbytek činnosti, která vedla k platbě daně, tak zajišťovala berní správa, což nebylo úplně výhodou. Berní správa, si základ daně uvedený v přiznání upravovala, jak sama uznala za vhodné. Tím se samozřejmě lišila výše daně. Proti platebnímu rozkazu i oznámení, kde byly vyčísleny samosprávné přírážky, sice bylo odvolání, ale to nemělo odkladný účinek. Z materiálu, který se nachází ve

¹⁶³ Firma GIST zajišťovala od roku 1990 SW aplikace, které předcházely ADIS. Jednalo se o Účetnictví státních příjmů, Daň z příjmů obyvatelstva včetně daňové statistiky, Zemědělská daň z pozemků od fyzických osob, v systémech dBase, FoxBase, FoxPro.

¹⁶⁴ Dostupné zde: <http://www.gist.cz/cz/software/adis>, [vid. 1. srpna 2017].

¹⁶⁵ Do roku 2010 byl termín pro podání daňového přiznání stanoven na 31. března.

¹⁶⁶ V případě podávání daňového přiznání prostřednictvím daňového poradce přebírá odpovědnost i z jeho případného špatného výpočtu a z nich vyplývajících sankcí.

¹⁶⁷ <http://www.financnisprava.cz/cs/danove-tiskopisy/databaze-aktualnich-danovych-tiskopisu>, [vid. 1. srpna 2017].

¹⁶⁸ Tato nabídka se nevztahuje na všechna daňová přiznání. Např. daň z nemovitosti nelze vyplňovat online.

fondu Živnostenské banky, je patrné, že prakticky neexistovala shoda mezi Přiznáním a Rozvrhem platebním. Zato bylo ve výše zmíněném fondu velké množství korespondence mezi berní správou a Živnostenskou bankou, resp. jejím právním zástupcem. Pokud berní správa uznala argumenty, které vedly ke snížení daně, byla tato daň později dalším tiskopisem, *Výměrem*, vyhodnocena jako přeplatek a použita jako splátka na budoucí zdaňovací období. Nemalou roli v chování berní správy měl patrně i fakt, že tato daň byla do roku 1918 kontingentována. Výhrady k chování berní správy vůči poplatníkům daně však ukazují interpelace poslanců na ministra financí ještě v roce 1935. Vyčítají mu, že si berní správa počítá daň, jak sama uzná za vhodné a bránit se jejímu řízení mohou pouze poplatníci, kteří mají prostředky na právní zastoupení.¹⁶⁹

Přes nedostatek archivních materiálů z komunistické éry si troufám odhadnout, že k nárůstu počtu stran daňového přiznání muselo dojít patrně po reformě podnikových daní v roce 1971. Do té doby zřejmě nebyl tento formulář o moc odlišnější než v době předchozí. V roce 1971 dochází totiž k podstatné změně a tou je samostatný výpočet daně. Zároveň tím musel skončit systém několika formulářů, vypisovaných buď poplatníkem, nebo berní správou, které vedly ke zjištění konečné částky daně. Vzhledem k tomu, že po roce 1971 nedošlo k významnější daňové reformě, je pravděpodobné, že se stejný typ formuláře užíval až do roku 1992.

Daňová přiznání jsou z hlediska archivnictví na okraji zájmu. Kopie daňových přiznání slouží jen k osobní, kontrolní potřebě poplatníka. Není u nich stanovena žádná lhůta k uchovávání. Zákon o správě daní a poplatků¹⁷⁰ stanoví, že pro potřebu pozdějšího doměření daně je potřeba uchovávat daňové doklady po dobu 3 let od ukončení zdaňovacího období, v němž vznikla daňová povinnost. Takže se musí uchovávat daňové doklady, které tvoří podklad pro výpočet daňového přiznání, nikoliv však samotný formulář. Není až tak překvapující, že se mi nepodařilo zajistit daňové tiskopisy z doby komunismu a doby těsně porevoluční. Do roku 1993 se teprve vytvářela legislativa a podmínky pro podnikání právnických osob. Překvapující ale je, že vzory daňových přiznání do roku 2005, které již jsou na stránkách finanční správy, nedisponuje ani sama Finanční správa.¹⁷¹

¹⁶⁹ Dostupné zde: <http://www.psp.cz/eknih/1935ns/ps/stenprot/056schuz/s056005.htm>, <http://www.psp.cz/eknih/1935ns/ps/stenprot/057schuz/s057012.htm>, [vid. 1. srpna 2017].

¹⁷⁰ Zákon č. 337/1992 Sb. o správě daní a poplatků, §47.

¹⁷¹ Díky vstřícnosti jednoho z pracovníků Generálního finančního ředitelství, mi poskytli kopie daňových přiznání od roku 1998 z jeho osobního archivu. Daňová přiznání od roku 1993, jsem měla zapůjčena z dalšího archivu soukromé účetní firmy.

Závěr

Počátek moderního vývoje daní můžeme datovat od revolučního roku 1848, který byl spojen s ukončením feudalismu, se zavedením principu všeobecné daňové povinnosti a centralizací daňového výběru. V této době začala finanční teorie používat rozdělení na daně přímé a nepřímé, které je základním určením daní v současnosti. V témže roce byla v Rakousku-Uhersku zavedena daň z příjmu a živnostenská daň. Nejzásadnější právní předpis devatenáctého století byl ale zákon č. 220/1896 ř. z., o osobních daních přímých. Díky tomuto zákonu se podařilo vytvořit moderní daňovou soustavu přímých daní, které všechny upravoval. Zákon o osobních daních přímých definoval Všeobecnou výdělkovou daň veřejně účtujících podniků. Byla to první samostatná právní úprava výběru daně, která se dnes nazývá daň z příjmu právnických osob. Do té doby se zdanění výdělečné činnosti právnických osob řídilo výše zmíněnou daní z příjmu zavedenou patentem č. 439/1848 ř. z. Rok 1848 byl pro fiskální vývoj významný ještě z jednoho hlediska. V tomto roce byla zřízena obecní samospráva. S účinností od roku 1850 byly zavedeny v českých zemích provizorním obecním zřízením číslo 170/1849 ř. z. samosprávné přírážky k dani z příjmu. Použití těchto přírážek se do roku 1859 rozšířilo i na daně reální a daně z výdělku. Přírážková soustava byla důležitým zdrojem samosprávných příjmů. Vznikly tím dvě daňové soustavy a tento stav trval až do konce roku 1945.

Na vývoj přímých daní měl podstatný vliv jejich význam. Zpočátku nebyl nejpodstatnějším z nich finanční přínos. Za zaváděním nového daňového systému, stála snaha státu o jeho komplexní reformu a srovnáním s průmyslově vyspělými státy Evropy. Převažoval tedy přínos národohospodářský. Finanční přínos daní začal převažovat se začátkem první světové války v roce 1914. Nebylo potřeba měnit celý systém daňové legislativy, stačilo zavést nový daňový nástroj k stávajícím daním – válečnou přírážku. Za povahově totožné opatření lze považovat i odvod ze zisku nebo matrikulární příspěvek v době druhé světové války. To ovšem nebyla jediná daň, která se v historii opakovala. Výmluvnou dávkou, již podle svého názvu, byla daň z obohacení a z přírůstků na majetku. Fiskální nástroj, který byl použit po obou světových válkách a v roce 1947, již označovaný jako milionářská dávka.

Období komunismu se vyznačovalo dlouhodobými experimenty. Vládnoucí Komunistická strana Československa se snažila zpřetrhat všechny vazby na meziválečné Československo, což se jí v daňové oblasti definitivně povedlo až několik let po Únorovém převratu. Logiku, ne ospravedlnění, mají její počiny v oblasti přímých daní obyvatel, živnostníků a zemědělců. Progresivním zvýšením daňových sazeb se jí podařilo poměrně

rychle zlikvidovat soukromé podnikání a přivýdělnky. Naopak zvýšit zisky státních podniků se jí nedařilo ani trochu. Až do období normalizace se pokoušela téměř každý rok upravovat daňovou soustavu, ve snaze zvýšit díky daním příjmy do státního rozpočtu. Dobová literatura se hemží slovy zainteresovanost na zisku, na příjmu apod. Tehdejší politické vedení státu stále řešilo, jak zvýšit zainteresovanost, aby se tím pádem zvýšil výběr daní. Nepřipouštělo si, že tato zainteresovanost – zájem, podíl, existuje u drtivé většiny obyvatel jen v případě soukromého vlastnictví. Pro oba totalitní režimy, jak nacistický, tak komunistický je typická zaprvé snaha odvést zisk v maximální výši a za druhé potírání rovnosti daňových subjektů. Těmto potřebám pak přizpůsobovali daňový systém.

Po ukončení obou totalit pak nastala doba konsolidace, kdy se daňové systémy očišťovaly od totalitních praktik. Daňová reforma v roce 1993 je systémově funkční doposud. Některé daně se zrušily, u některých daní, je výše daně otázkou předvolebního boje. Pro podnikání je důležité stabilní daňové prostředí. To znamená, že není až tak podstatné, jestli jsou daňové sazby vyšší nebo nižší, ale spíše jak často se mění. A z tohoto pohledu bylo nejpriznivější období v letech 1898 až 1930, kdy dlouhých 33 let fungovala stejná daňová sazba ve výši 10%. Oproti tomu je v dnešní době sazba 19 % teprve sedmý rok. Co se týká daňové zátěže, tak je současných 19 % nejnižší daňovou sazbou uplatňovanou při zdaňování zisku podniků v celém sledovaném období. Není příliš vzdálené daňovému zatížení do doby vypuknutí druhé světové války. Sazba daně sice byla 10 %, ale vzhledem k tomu, že fungovala duální daňová soustava, tak se zatížení podniků zvyšovalo. V Praze, kde byly nejnižší samosprávné přírážky, se jednalo zhruba o navýšení lehce přesahující 100 %, v jiných městech, ale byly přírážky mnohem vyšší. V éře socialistického Československa bylo leckdy zcela nemožné zjistit daňovou zátěž. Jednak nebyla v některých letech jednotná daňová sazba, ale také se stanovovala individuálně pro jednotlivé podniky či odvětví. Nebo stanovena byla, ale zdanitelným základem nebyl zisk, ale hrubý důchod, což je těžko poměřitelná veličina. Od roku 1989 má sazba této daně prudce sestupnou tendenci (*viz obrázek č. 1*).

V současné době pracuje ministerstvo financí na nové podobě zákona o daních z příjmů. Cílem není ani tak z minulosti již známé zjednodušení a zpřehlednění daňového systému, ale vytvoření zákona, který si bude moci vláda přizpůsobit své politice. Na jednu stranu by měl být zákon očištěn od sektorových výjimek, na druhou stranu bude součástí zákona katalog výjimek (!). Zajímavostí je fakt, že by v zákoně neměla být uvedena sazba daně. Výše daně se tak může měnit každý rok. Tato vize ministerstva financí by měla být realizována od roku 2020. Dalším počinem by bylo vytvoření tzv. daňového kiosku. Ten by tvořil elektronický

portál, kde by poplatník měl přehled o závazcích a plnění povinností vůči finančnímu úřadu. Dále by mohl tento portál využít k vedení jednoduchého účetnictví¹⁷².

Z těchto prohlášení je patrné, že další změny ať v koncepci daňové soustavy nebo podávání daňového přiznání, můžeme očekávat již v brzké době. A nepochybně bude mít dopad i na podávání daňového přiznání. Pokud je v ministerských plánech budoucnosti možnost vedení jednoduchého účetnictví online, může z něj vzniknout záhy povinnost. Stejně tak může být online vedeno i podvojně účetnictví, s následnou výhodou – vygenerovaného daňového přiznání. V kombinaci se zavedením kontrolních hlášení a elektronické evidence tržeb, tato představa není nijak nereálná. Jen by se význam daňového přiznání posunul na úplně jinou stranu. A to takovou, že by se stalo již zcela zbytečným formálním opatřením, protože podstatou by bylo přiznání celého účetnictví a ne jen zdanitelného zisku.

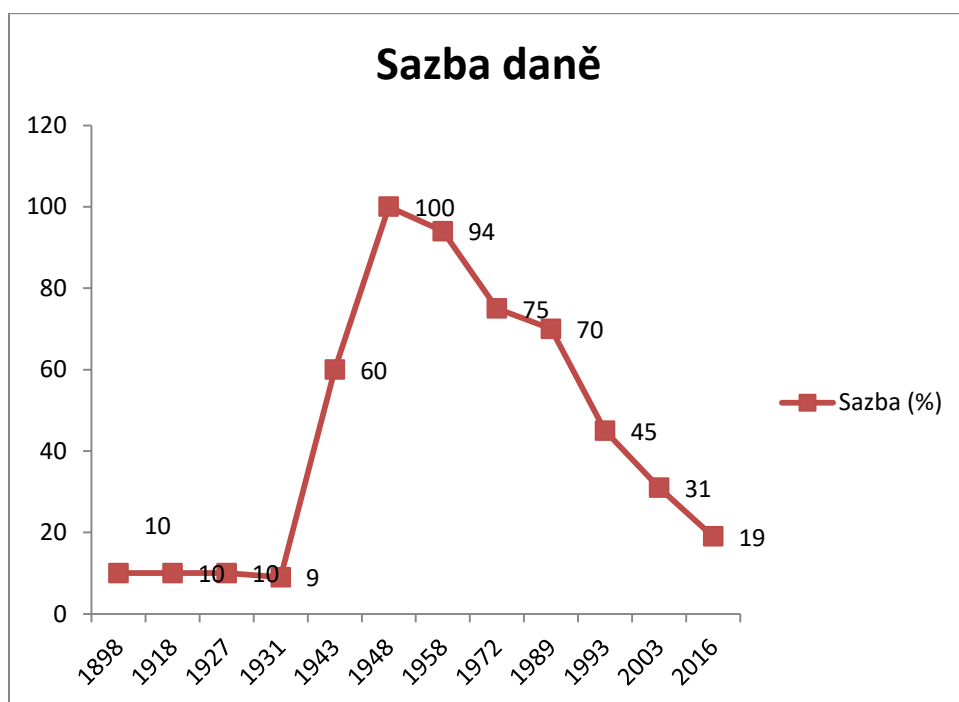
Od zavedení nové daňové soustavy vzniká další řada tiskopisů daňových přiznání. Pro každý rok je jiné číselné označení. Rozdíl mezi formuláři je minimální. Počet řádků má mírně vzestupnou tendenci, ale změny neprobíhají každý rok. Nutno dodat, že finanční správa přijímá pouze daňová přiznání vyplněná na formuláři pro daný rok. Takže vyplnit formulář daňového přiznání za rok 2016 na tiskopis vydaný pro rok 2015 nelze, byť je totožný, protože překážkou je číselné označení formuláře. Základní informací, kterou má za cíl zjistit daňové přiznání, je zdanitelný zisk. Rozdíl mezi formuláři, který je především v počtu stránek, spočívá v tom, že současné formuláře podrobněji zaznamenávají odečitatelné a připočitatelné položky, odpisy, rezervy, slevy a další hospodářské ukazatele, navíc obsahují přílohy, které jsou určeny jen pro specifický způsob podnikání. Z časového hlediska, bylo pro poplatníka nejjednodušší písemné vyplnění daňového přiznání v době od roku 1927 do roku 1937. Obecně je nejsnazším a nejrychlejším způsobem vyplnění daňového přiznání přes portál daňové správy. Jeho další výhodou je jeho okamžitá kontrola. Další obvyklou možností je generování daňového přiznání z účetního softwaru. Co se týče různorodosti daňových formulářů, nejširší spektrum daňových formulářů je po roce 1993. Číselné označení formulářů se mění tak často, že číselná řada, která započala v tomto roce, dokonce v několika případech předběhla roky, a proto v roce 2016 máme k dispozici daňový formulář s názvem Mfin 5404 vzor č. 27.

¹⁷² Dostupné zde: <http://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2016/ministerstvo-financi-predstavilo-projekt-25248>, [vid. 1. srpna 2017].

Ve své práci jsem se pokusila o přiblížení a základní charakteristiku přímých daní a daňových soustav od poloviny 19. století do současnosti. Práce byla rozčleněna do několika kapitol. První kapitola obeznámila s vývojem přímých daní před vznikem samostatného Československa. Druhá kapitola se věnovala daňovému systému v meziválečném období. Třetí kapitola se zaměřila na daňové změny v období kolem druhé světové války. Čtvrtá kapitola pojednávala o daních v době komunismu. Pátá kapitola popsala daňový systém současného demokratického zřízení. Šestá kapitola se pokusila i přes neúplnost materiálů analyzovat vývoj daňového formuláře.¹⁷³ Sedmá kapitola shrnula tuto práci vyhodnocením proměn přímých daní a daňového formuláře. Dále se pokusila nastínit možné daňové změny, které bychom mohly v následujících letech očekávat.

¹⁷³ Jediný zdroj pramenů jsem našla v archivu České národní banky v Praze. Nebyla jsem úspěšná v Národním archivu, v podnikových fondech ve státních oblastních archivech Praha, v archivu Židovského muzea, v některých středočeských okresních archivech, v archivu firmy Mattoni, pivovaru Plzeň a Škoda auto. Nepodařilo se mi zjistit podobu daňového přiznání v porevoluční době ani z dobové literatury.

Přílohy

Obrázek č. 1 – vývoj daně z příjmu právnických osob, zdroj: data autora

Daň výtěžková 1914.

Podl.	%	Ustan. minis. d. 413 a 2	Příjmy minis. na 1914 pro z. d. 12. 1914
Prácheň	30	136 ⁰⁰	839,950
Blatná	30	103	19,271
Blatná	0,5	119	3,909
Mladá	2	103	1,602
Bohumín (Nov.)	0,5	209	4,319
Čáslav	0,5	251	5,271
Čáslav	0,5	190	3,690
Čáslav	0,5	119	3,971
Čáslav	30	0,1025	77,657 96
Čáslav	2	102	1,565
Čáslav	0,5	109	3,549
Čáslav	2	70 ⁰⁰	5,922
Čáslav	2	127	10,001
Čáslav	0,5	101	5,121
Čáslav	0,5	217	4,537
Čáslav	0,5	112	3,612
Čáslav	0,5	227	4,707
Čáslav (Mladá)	0,5	171 ⁰⁰	3,601 50
Čáslav	0,5	250 ⁰⁰	5,200 50
Čáslav	0,5	118 ⁰⁰	2,340 50
Čáslav	1	90	1,822
Čáslav	100		6,146,139 96
			6,662,102 96

Příspěvy na rok 1914

Podl.	Podíl	Ustan. minis. d. 413 a 2	Podíl	Podíl	Podíl	Podíl	Podíl	Podíl	Podíl
Prácheň	65		15	36	81				1,165
Blatná	15		70		6				110
Blatná	65	10	10	11	11				119
Mladá	14		15	23	6				22,8
Bohumín	65	10	20	65	27	71			2,079
Čáslav	65		68	109	51				2,955
Čáslav	65	10	42	74	22				203
Čáslav	14		100		5				207,11871
Čáslav	30		27	0,002	4				67,1113
Čáslav	14	10,001			4				1,126
Čáslav	14				70				179
Čáslav	71				40				127
Čáslav	14				30				71,9
Čáslav	65	10	72	21	11				2,07
Čáslav	65	10	55	55	11				177
Čáslav	14			100	5				2,65
Čáslav	65	10	45	50	65				1,765
Čáslav	65	100	85	90	55				2,555
Čáslav	65	22,5		39,2	6				1,335
Čáslav	65	10	19	11	42				1,123,2
Čáslav	30	70	22	25	20				153

Obrázek č. 2 – koncept k daňovému přiznání za rok 1914, fond č. ŽB/5639 Právní oddělení, daň výtěžková 1902-1917, Archiv České národní banky

Form. 13
18. října 1923

Země: Čechy Okres úřadu berního: Praha
Okres politický: Praha Obec: Praha

Přiznání k dani výtěžkové

z podniků, k veřejnému účtování závazných,

(kolon. ŠIVOSTROUSKÉ BAZNY (označení firmy)
v PRASE II., Příkopový 30 (adresa podniků))

na berní rok 1923.

Podpis představenstva dovědělých podle svého uspořádání a podpisů, že to, co tu je vyplněno, jest výživkové podnikům správně označeno, jest pravdivé a úplné.

Podpis podle stavu

Poznámka 1. Priznání toto budiž posláno správně, jest ve shodě s předpisem č. 103 z 28. srpna 1923 a s přílohou k němu. Priznání toto jest určeno pro podniky, které v roce 1923 byly v provozu a jejichž výnosy byly v roce 1923 v celkové výši větší než 100 Kč. Priznání toto jest určeno pro podniky, které v roce 1923 byly v provozu a jejichž výnosy byly v roce 1923 v celkové výši větší než 100 Kč. Priznání toto jest určeno pro podniky, které v roce 1923 byly v provozu a jejichž výnosy byly v roce 1923 v celkové výši větší než 100 Kč.

Málo koncept 33a. Z. 1. 1. 23. 54.841.XV. a 1923.

O vymezení obchodů a o sňatcích pro zdanění.

1. Obchodem rozumí se v tomto zákoně každá činnost, která má za účel získání zisku a která se provádí za obchodních podmínek. Za obchodní podmínky rozumí se každá činnost, která má za účel získání zisku a která se provádí za obchodních podmínek. Za obchodní podmínky rozumí se každá činnost, která má za účel získání zisku a která se provádí za obchodních podmínek.

2. Za sňatek rozumí se každá činnost, která má za účel získání zisku a která se provádí za obchodních podmínek. Za sňatek rozumí se každá činnost, která má za účel získání zisku a která se provádí za obchodních podmínek. Za sňatek rozumí se každá činnost, která má za účel získání zisku a která se provádí za obchodních podmínek.

O přiznání berních.

1. Priznání berní jest dokument, kterým podnikatel přiznává svou daňovou povinnost. Priznání berní jest dokument, kterým podnikatel přiznává svou daňovou povinnost. Priznání berní jest dokument, kterým podnikatel přiznává svou daňovou povinnost.

O úhradě daní.

1. Úhrada daní jest plnění daňové povinnosti. Úhrada daní jest plnění daňové povinnosti. Úhrada daní jest plnění daňové povinnosti.

Číslo	Jako dle listů a v rozloze poměru			Priznání			Poznámka
	1	2	3	4	5	6	
1							
2							
3							
4							
5							
6							
7							
8							
9							
10							
11							
12							
13							
14							
15							
16							
17							
18							
19							
20							
21							
22							
23							
24							
25							
26							
27							
28							
29							
30							
31							
32							
33							
34							
35							
36							
37							
38							
39							
40							
41							
42							
43							
44							
45							
46							
47							
48							
49							
50							
51							
52							
53							
54							
55							
56							
57							
58							
59							
60							
61							
62							
63							
64							
65							
66							
67							
68							
69							
70							
71							
72							
73							
74							
75							
76							
77							
78							
79							
80							
81							
82							
83							
84							
85							
86							
87							
88							
89							
90							
91							
92							
93							
94							
95							
96							
97							
98							
99							
100							

Vzorek č. 88 až 90 a 93 až 99										Poznámka
10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	
10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	
20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	
30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	
40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	
50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	
60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	
70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	
80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	
90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	
100	101	102	103	104	105	106	107	108	109	
110	111	112	113	114	115	116	117	118	119	
120	121	122	123	124	125	126	127	128	129	
130	131	132	133	134	135	136	137	138	139	
140	141	142	143	144	145	146	147	148	149	
150	151	152	153	154	155	156	157	158	159	
160	161	162	163	164	165	166	167	168	169	
170	171	172	173	174	175	176	177	178	179	
180	181	182	183	184	185	186	187	188	189	
190	191	192	193	194	195	196	197	198	199	
200	201	202	203	204	205	206	207	208	209	
210	211	212	213	214	215	216	217	218	219	
220	221	222	223	224	225	226	227	228	229	
230	231	232	233	234	235	236	237	238	239	
240	241	242	243	244	245	246	247	248	249	
250	251	252	253	254	255	256	257	258	259	
260	261	262	263	264	265	266	267	268	269	
270	271	272	273	274	275	276	277	278	279	
280	281	282	283	284	285	286	287	288	289	
290	291	292	293	294	295	296	297	298	299	
300	301	302	303	304	305	306	307	308	309	
310	311	312	313	314	315	316	317	318	319	
320	321	322	323	324	325	326	327	328	329	
330	331	332	333	334	335	336	337	338	339	
340	341	342	343	344	345	346	347	348	349	
350	351	352	353	354	355	356	357	358	359	
360	361	362	363	364	365	366	367	368	369	
370	371	372	373	374	375	376	377	378	379	
380	381	382	383	384	385	386	387	388	389	
390	391	392	393	394	395	396	397	398	399	
400	401	402	403	404	405	406	407	408	409	
410	411	412	413	414	415	416	417	418	419	
420	421	422	423	424	425	426	427	428	429	
430	431	432	433	434	435	436	437	438	439	
440	441	442	443	444	445	446	447	448	449	
450	451	452	453	454	455	456	457	458	459	
460	461	462	463	464	465	466	467	468	469	
470	471	472	473	474	475	476	477	478	479	
480	481	482	483	484	485	486	487	488	489	
490	491	492	493	494	495	496	497	498	499	
500	501	502	503	504	505	506	507	508	509	
510	511	512	513	514	515	516	517	518	519	
520	521	522	523	524	525	526	527	528	529	
530	531	532	533	534	535	536	537	538	539	
540	541	542	543	544	545	546	547	548	549	
550	551	552	553	554	555	556	557	558	559	
560	561	562	563	564	565	566	567	568	569	
570	571	572	573	574	575	576	577	578	579	
580	581	582	583	584	585	586	587	588	589	
590	591	592	593	594	595	596	597	598	599	
600	601	602	603	60						

RESITESTUI
číslo 23 v. 1924 č. 0220

Vzorec N.
1924

Platební rozvrh č. 462

o zvláštní dani výdělkové na rok 1922.

Pro podnik Farmářská družba
sídlem v Prasé, Puhový 30 (čís. kat. 160.)

Podle vyhlášky přiměřené na účinnost vlnění ze dne 25. října 1920, č. 220 z. n., s tímto:
vyměřuje se daň podle §§ 83-121, zákona ze dne 25. října 1920, č. 220 z. n., takto:

1	2	3
Daňový základ na rok 1922	Berní sazba	Sázejí část
38 257 881 02	10%	3 825 788 20
K tomu 1/2 procentní válcová přírůžka podle čl. II, § 1, bodu 3, zákona ze dne 18. listopadu 1919, č. 617 Sb. zák. a nař.		3 825 788 20
	dobromady	7 651 576 40
		3 825 788 20
		7 651 576 40

Podle §§ 101-108, připadá ze zvláštní daně (bez válcové přírůžky)

4	5	6
na sídlo nebo na provozovnu v berní obci	částka	každí buďto zaplacená u berního úřadu v
Prasé	3 653 199 99	Prasé
Bum	86 576 45	Bum
Přez	17 315 30	Přez
Želava	43 255 73	Želava
Uhoř. Boudy	17 315 30	Uhoř. Boudy

Všechny přírůžky, přírůžky pro korporace, komerční a územní úřady, který podle této zvláštní daně, mohou být osvobozeny zvláštními úřady.
Přírůžky, které jsou v polikovních úřadech v Berní obci, podle úřadu berního, a u územních úřadů, které jsou v úřadu v úřadu, a u územních úřadů, které jsou v úřadu, a u územních úřadů, které jsou v úřadu.
Proti vzniku platebního rozvrhu může podat nářadu vzhledem k tomu, že zákon ze dne 18. listopadu 1920, č. 220 z. n., zák., u podepsání berní správy, č. 220 z. n.

Berní správa v Prasé, Puhový 30
L. S. 2. května 1922

(K článku 56.)

Vyrozumění.

Váženém k platebnímu rozvrhu o dani výdělkové Prasé berní správy Prasé vyhotovenému čís. 462 na rok 1922, oznamuje se tímto, že u podepsaného berního úřadu pro podniky k veřejnému vyhlášení účelů zvláštní (koho) Farmářská družba (čís. v list. berní správy) Prasé (čís. v list. berní správy) Prasé při základu pro zdanění na rok 1922 číselním 38 257 881 02 K 7 h 020 576 40

na dani výdělkové částka	K 7	h
38 257 881 02	020 576 40	00
1/2 procentní válcová přírůžka podle čl. II, § 1, bodu 3, zákona ze dne 18. listopadu 1919, č. 617 Sb. zák. a nař.	1 143 999 10	00
neerazní přírůžky k dani výdělkové (bez válcové přírůžky) a to:		
přírůžka zemská	56	00
okresní sázejí	144	00
obecní	18	00
příspěvy ku komerční obchodní	18	00
dohromady	300	00
38 257 881 02	3 961 800 50	00
dohromady	7 923 601 00	00

Proti vzniku platebního rozvrhu může podat nářadu vzhledem k tomu, že zákon ze dne 18. listopadu 1920, č. 220 z. n., zák., u podepsání berní správy, č. 220 z. n.

Berní úřad v Prasé
L. S. 2. května 1922

Obrázek č. 5 – Formuláře berní správy, Platební rozvrh na rok 1922 a Vyrozumění za rok 1920, ŽB/4897 Právní oddělení, daň výdělková 1916-1942, Archiv České národní banky

Podává bez výhradní odpovědnosti správce za tímž uvedená v § 307 odst. 1. č. 1. zákona ze dne 15. června 1927 č. 76. Sb. z. s. n. o přímých daních, jinak se daně vyměří z úřední moci (§ 309 odst. 1. zák.).

Zem. Čechy Místní správa: Praha II.
 Obec: Praha II. Místní správa: Sústřední oddělení
 Místní správa Prahy II.

Příznání
ku zvláštní dani výdělkové za rok 1932

Návrhová zápis (č. 12) a jeho obsah se podle zákona

Podnik (firma) Zivnostenská banka
 Sídlo (přesná adresa) Praha II. Příkopý 50.
 Ochozemní číslo od 1. ledna do 31. prosince 1932

Podrobnost k zjednodušené odpovědi dle zákona ze dne 15. června 1927, jest-li to, co bylo pro vyplnění této daně výdělkové použito, jest pravdivé a úplné.

V Praze dne 22. června 1932.

Podpis podle zákona:
Zivnostenská banka
Konec

Upozornění!
 Výpočet příloh příznání jest uveden na stránce čtvrté.

Maj. koncepty 78a (kupa). Cena 10 Kč. Č. 11 XV-14821-1927.

Ku příznání buďte připojeni:

1. Dva exempláře výroční zprávy a účetní závěrky
2. Připraveným společností vyvěšený opisu protokolu o schválení účetní závěrky
3. Výkaz o tom, jak bylo nakládáno s navrhovaným přebytkem
4. Výkaz o pohybu rezervních fondů v průběhu obchodního období
5. Účetní zprávy a poplatky vyúčtované v průběhu obchodního období
6. Výkaz o činnosti společenských orgánů pod jakýmkoli úhlem k síti sázků účtovaných
7. Seznam budov die sbír a čla. pop. a seznam pozemků die obel katastrálních a knihovnických volek, jejich podrobný popis umístěním, s výkazem ceně nastalých v průběhu obchodního období
8. Jeden exemplář stanov (společenských úmluv) (pouze pro nové podniky anebo v případě změny stanov)

Poznámka:

Podatky vyžadované (§ 75 zákona) vyplní podnik v kol. 2. výřtí přílohou zvláštního kvantálu a přílohy opisu bilance (dvoujazy) a vyvěšeným opusem protokolu o jejím schválení. Výkazem společnosti poskytnout údaj v kol. 1. úřetních zprávy (pouze u státních podniků) — bonus) a přílohu účetní závěrky (dvoujazy) a vyvěšeným opusem protokolu o jejím schválení.

Rozvahový přebytek (rozvahová ztráta)		Z přebytku buď výnosem (nebo ztrátou buď nepříjmem)		Kč
(§§ 77 a 82 zákona)		(§§ 78-81 zákona)		16,899.797,62
Text	Kč	Text	Kč	
placené daně reální	462.646,61	převod sázků r. 1931	3.848.194,65	
daně moutová placená z kuponů na měnitelných státních dluhopisech	173.367,36	slánaný výnos z výřtí	1.698.107,--	
odměna dosazování krmné odtěru	300.000,--	podíly na sázkách jiných územních podniků die z 78 lit. f)	9.309.076,23	
placené daně imputované a přírůstek k ní krmné p. Čl. 80 zákona	896.858,48	nakolobraná beznotová akcie p. 81 a 82 zákona	10.688.400,--	
rezerva na sv. daně výřtkovon	1.400.000,--	zjednodušená zvláštní daně výřtkovon	1.400.000,--	
placené daně korp. porádní výřtk. die filialky	738.878,10	placené daně korp. porádní výřtk. die filialky	738.878,10	
slánaný zbytek investic	58.176,68	slánaný přebytek na sv. daně	50.000,--	
slánaný zbytek investic a na sv. daně	72.653,--	slánaný zbytek na sv. daně	990.979,75	
slánaný zbytek investic a na sv. daně	22.000,00	slánaný zbytek na sv. daně	19.847.688,10	
Celková příjma 56.743.031,62		Celková výřtka 44.729.236,55		
Celková příjma a výřtka		Celková příjma a výřtka		17.988.224,00

Výkaz vkladového kapitálu		Dělná daně	
(§ 80 odst. 4 zákona)		(§§ 85 a 87 zákona)	
Oslovení	Kč	Průběhový jazyk	Průběhový jazyk
Splněný kapitál	260.000,00		
Převod měny (debetový)			
Všeobecný rezervní fond	230.650,00		
Zvláštní rezervní fond	980,00		
Reservní fond z r. 1928	84.000,00		
Reservní fond z r. 1931	9.517.842,74		
Státní fond	18.000,00		
Převod sázků z r. 1931	3.348.194,85		
		Podle zvláštní přílohy.	

Obrázek č. 7 – Formulář daňového příznání k dani výdělkové z podniků k veřejnému účtování zavázaných za rok 1932, fond č. ŽB/5640 Právní oddělení, zvláštní daně výdělkové 1932–1933, Archiv České národní banky

Vzor C.

Podle bez výjimky u příslušné berní správy ve šlechtě uvedená v § 307, odst. 1 a 2. článku a přílohy těchto daňových, jinak se dle výměry a úřední listiny (§ 309, odst. 1 zák. o p. d.).

Země: **Česko** Berní správa: **Pleš**
 Dostupnost: **Pleš** Berní úřad: **Pleš**

PŘIZNÁNÍ
 k zvláštní dani výdělkové za berní rok 1948

Napřímené údaje a zatažení trestají se podle zákona.

Podnik (firma): **Plešská banka, národní podnik**
 Místo (předmět) adresy: **Pleš, U. Bedřicha Svatý 2** telefon: **71.73.75**
 Zákonný zástupce (jméno a adresa): **Jm. Svoboda, ředitel Plešské banky, národního podniku v Pleši, U. Bedřicha Svatý 2**
 Chodící období rozhodnutí pro zdanění od: **1. ledna 1947** do: **31. prosince 1947**

Podpis: k materiálu správnosti, důvěryhodnosti podle veřejného vědomí a svědomí, že to, na čem je toto rozhodnutí učiněno, dává výdělkové just. uvedení, jest pravdivé a úplné.

V. **Pleš** dne **29. června 1948**

Upozornění! Výpočet příloh přiznání jest uveden na straně čtvrté.

Plešská banka
 ředitel podniku
[Podpis]

Označ. 1 K 10.

K přiznání buďte připojeny:

- 2 exempláře výměry správy a úřední listiny.
- Výkaz ota zápisu o schválení úřední listiny.
- Výkaz o tom, jak bylo založeno rozvahový přebytek.
- Výkaz všech fondů a rezerv (i pokud jsou zúčtovány ve účtech), připadné v jedné úhrně (příloha) podle stavu podnikem i koncem obchodního období rozhodného pro zdanění a vým a odvětvovým jednotlivých zúčtů (příloha, výměra), které v tomto rozhodném období nastaly.
- Rozbor daní a poplatků včetně odvodů a odměrných částek, vyúčtovaných v rozhodném období.
- Seznam příspěvků, darů a jiných bezplatných vlivů, vyúčtovaných v rozhodném období (§ 78, písm. e) zák. o p. d.).
- Seznam společených orgánů (deník představenstva, správní rady, správy, pro radu, výkonného výboru, kuratoria místního výboru, představenstva filie, podniků, deník dle revizní úřad, likvidátora a pod.) - u státních, společených a rozličných obzemních, provozních a stov a u podniků uvedených v § 68, odst. 1, III. zák. o p. d., též společená (účetní, věcná, ústní - a seznam platů všech těchto osob (pod jakýmkoli titulem a v jakékoliv vlastnosti).
- Seznam osob, jichž státní (též odpovídající a zastupující) politiky (§ 11 zák. o p. d.), v to i dary, činily více než 250.000 Kčs a seznam jejich politiků (včetně darů).
- Dvojím společeným smlouvou, pokud se týče stanov (opouští pro nové podniky anebo v změny společené smlouvy či stanov).
- Seznam provozoven na území Slovenska.

Podniky zdaněvané podle § 83, odst. 2 zák. o p. d.
 uvedou ve sloupci 2 splacený kapitál základní a přílohy uvedené shora pod č. 1, 2, 4 a 6, 7 jen obchodní osob, jichž platy přehledy v jednotlivec 250.000 Kčs) a přílohy pod č. 8, 9 a 10.

Podniky zdaněvané podle § 83, odst. 3 zák. o p. d.
 uvedou ve sloupci 2 splacený kapitál základní a přílohy uvedené shora pod č. 1, 2, 4 a 6, 7 jen obchodní osob, jichž platy přehledy v jednotlivec 250.000 Kčs) a přílohy pod č. 8, 9 a 10. Jako další přílohu připojí o výši ukládacího kapitálu (t. j. splacený kapitál základní a příspěvkem pro sero včetně rezervního fondu akciových podniků) podle § 12 v. l. nař. 7140/38, a převodu částí odvětví, převodu stritý) a jin svěřených prostředků podniků (t. j. vkladů na vkladní knížky a na pokladniční poukazy) podle stavu podnikem obchodního období rozhodného pro zdanění.

Společně zdaněvané podle § 83, odst. 4 zák. o p. d.
 vyplní sloupec 2 a přílohy uvedené shora pod č. 1, 2, 4 a 6, 7 (avšak jen obchodní osob platy přehledy v jednotlivec 250.000 Kčs) a přílohy pod č. 8, 9 a 10. Jako další přílohu připojí o výši ukládacího kapitálu a jin svěřených prostředků podniků podle stavu podnikem obchodního období rozhodného pro zdanění (viz předcházející poznámky).

Vzájemní společenosti pojišťovací
 udají ve sloupci 1 úhrn ročních zrychl. premií (po srážce náhradových premií-bonus) a přílohy přílohy shora pod č. 1, 2, 4 a 6, 7 (avšak jen obchodní osob, jichž platy přehledy v jednotlivec 250.000 Kčs) a přílohy pod č. 8, 9 a 10.

Podniky osvobozené podle § 72 zák. o p. d.
 připojí přílohy shora uvedené pod č. 7 (avšak jen obchodní osob, jichž platy přehledy v jednotlivec 250.000 Kčs) a přílohy pod č. 8 a 10.

Rozvahový přebytek (rozvahová ztráta)
 (§ 77 a 82 zák. o p. d.)

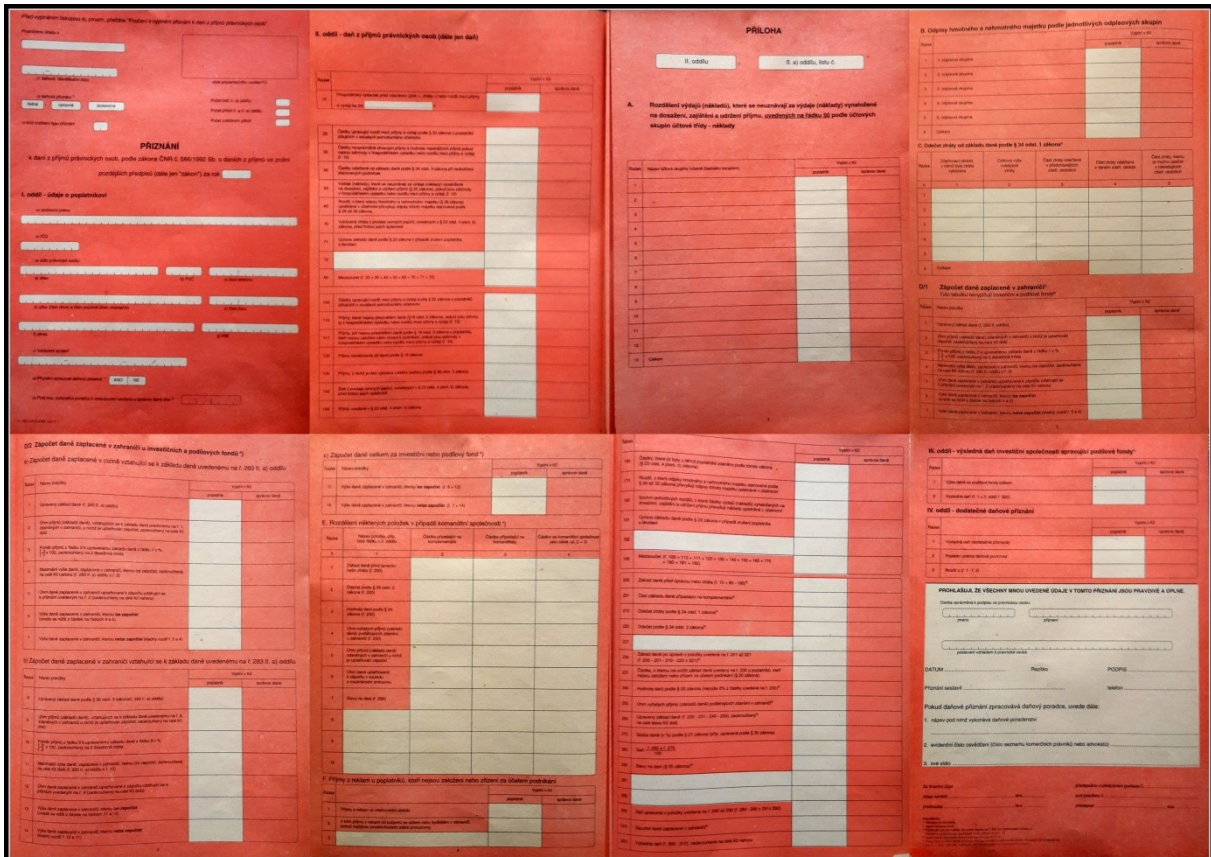
Kčs
169.844,80

Označení	Z přebytku buď připočteno (ne stritý buď odpčteno)	
	Elz	Min
Reserva zvlad. výd. m ber. rok 1948	414.000,-	část přesměrných zůstatků odčítatelná podle výnosu min. f. s 30. 11. 1946
prosečno správ. a dos. rdy za r. 1947	186.125,-	č. j. 99489/46 V-2 125.000,-
poplatkový akvizitace placený v r. 1947	99,-	č. j. Sociální pomoci podle výnosu min. fin. č. j. 273448/47
dotace pen. nedl. fondu Dr. B. Guldnera	1.000.000,-	V-2 3.000,-
přidání fondů dle § 4 stanov (4,2% přisp. zaměstnavatele	113.884,-	výsleku podle výnosu min. fin. č. j. 80437/48
darů a výnosů	33.270,80	V-3 (s Kčs 1.769.225,60) / zák. 48/1948, 7. 2. 1948
		266.383,80
Čhrn připočtů	1.747.380,80	396.383,80
Rozdíl připočtů a odpčtů		1.350.997,-
Zdanitelný zrychl. výdělek		1.320.843,-

Výkaz ukládacího kapitálu
 podle stavu koncem obchodního období rozhodného pro zdanění (§ 53 zák. o p. d.)

Označení	Kčs
Splacený kapitál základní	16.000.000,-
Pravé rezervy, též stabilizační rezervní fond, fond podle § 12 v. l. nař. č. 7140/38, a převodu částí odvětví (jednotlivě):	3.212.812,40
Úhrnem	19.212.812,40
od čeho převod stritý	-
Zbývá	19.212.812,40

Obrázek č. 10 – Formulář daňového přiznání k zvláštní dani výdělkové za rok 1948, fond č. PB/268, Plešská banka 1948–1949, Archiv České národní banky

Obrázek č. 11 – Formulář daňového přiznání k dani z příjmu právnických osob za rok 1993, soukromý archiv

Seznam pramenů a literatury

Prameny

Archiv České národní banky:

Fond Živnostenské banky č. ŽB/5578 Právní oddělení, zvláštní daň výdělková 1898–1905,

Fond Živnostenské banky č. ŽB/4897 Právní oddělení, daň výdělková 1916–1942,

Fond Živnostenské banky č. ŽB/5639 Právní oddělení, daň výdělková 1902–1917,

Fond Živnostenské banky č. ŽB/5640 Právní oddělení, zvláštní daň výdělková 1932–1933

Fond České průmyslové banky č. ČPB/605 koncern GRAFO, daně 1928–1946,

Fond České průmyslové banky č. ČPB/288 Pošumavské závody 1923–1947

Fond Plzeňské banky č. PB/268, Plzeňská banka 1948–1949

Literatura

Acta Oeconomica Pragensia, [online] dostupné zde: <https://www.vse.cz/aop/text-o-casopise.php>

BRÁF Albín, Finanční věda, Praha 1900, Právnická fakulta Univerzity Karlovy, [online] dostupné zde: <https://www.econlib.cz/zlatyfond/html/zf0035.htm>

DĚDIČ Jan, ŠVARC Zbyněk a kolektiv, Učebnice práva pro ekonomy, Praha, 1994, Prospektrum

FALDYNA František, Právní prostor v podnikání, Ekonom 1/1992, s. 56–57

HLAVAČKA Milan, KAŠE Jiří, BĚLINA Pavel a kolektiv autorů, Velké dějiny zemí Koruny české; Sv. XI. [část] b – Sv. XV. [část] b, Praha 2015, Paseka

HORA Michal, Český finanční a účetní časopis, 2006, roč. 1, č. 3, s. 80–85

JANÁK Jan, HLEDÍKOVÁ Zdeňka, DOBEŠ Jan, Dějiny správy v českých zemích do roku 1945, Praha 1989

KAPRAS Jan, NĚMEC Bohumil, Idea Československého státu, Praha 1936, Národní rada československá v nakladatelství L. Mazáče

Kennedy Paul, Vzestup a pád velmocí, ekonomické změny a vojenské konflikty v letech 1500–2000, Praha 1996, nakladatelství Lidové noviny

KLAK Jan, Sociální politika a nový daňový systém, Ekonom 15/1992, s. 26–27

KLAK Jan, Československá daňová reforma, Ekonom 23/1992, s. 16–19

KUBÁTOVÁ Květa, Daňová teorie a politika, Praha, 2003, ASPI Publishing, s.r.o.

NEVŠÍMAL August Vojtěch, Jaké a jak veliké jsou nové daně?, Praha 1897, Nákladem knihkupectví Františka Řivnáče, [online] dostupné zde: <http://kramerius.nkp.cz/kramerius/MShowMonograph.do?id=15805>

- PICMAUS František, Daně, odvody a poplatky v ČSSR, Praha 1974, SNTL
- PRŮCHA Václav, Hospodářské a sociální dějiny Československa 1919–1992, Brno 2004, Doplněk
- ROUBÍK, František. Ke vzniku Josefského katastru v Čechách v letech 1785–1789. Sborník historický, 1954, roč. 2, s. 140–185
- STARÝ Marek a kolektiv, Dějiny daní a poplatků, Praha 2009, Havlíček Brain Team
- ŠEBÁNEK Jindřich, FIALA Zdeněk, HLEDÍKOVÁ Zdeňka, Česká diplomatika do roku 1848, Praha 1984, Univerzita Karlova
- ŠTĚDRÝ Bohumil, Zákon, nařízení a jiné právní předpisy mimo řád stavební, platné pro královské hlavní město Prahu jakož i některé předpisy týkající se obcí okolních a různých ústavů pražských, Praha 1911, Důchody obce královského hlavního města Prahy
- VANČUROVÁ Alena, LÁCHOVÁ Lenka, Daňový systém ČR 2014, Vox a.s., Praha, 2014
- VENCOVSKÝ František, Dějiny bankovníctví v českých zemích, Praha 1999, Bankovní institut, a.s.,

Legislativní zdroje

- Nařízení č. 287/1939 Sb., o dani z vystěhování
- Nařízení č. 4/1944 Sb., o dani korporační a o výdělkové dani korporací
- Zákon č. 605/1919 Sb. o všeobecné dani z převodu statků a z pracovních výkonů a dani přepychové
- Zákon č. 85/1921 Sb. o dani z obchodu cennými papíry
- Zákon č. 337/1921 Sb. o dani z obohacení
- Zákon č. 76/1927 Sb. o přímých daních
- Zákon č. 247/1937 Sb. o příspěvku na obranu státu a o mimořádné dani ze zisku
- Zákon č. 249/1946 Sb. o zatímní úpravě finančního hospodářství svazků územní samosprávy a některých jiných osob veřejného práva
- Zákon č. 212/1992 Sb. o soustavě daní
- Zákon č. 337/1992 Sb. o správě daní a poplatků
- Zákon č. 586/1992 Sb. o daních z příjmů
- Zákon č. 456/2011 Sb., o Finanční správě České republiky
- Vyhláška č. 48/2012 Sb. o územních pracovištích finančních úřadů

Ostatní zdroje

Internetové stránky Ministerstva financí, [online] dostupné zde:

<http://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2016/ministerstvo-financi-predstavilo-projekt-25248>, [vid. 1. srpna 2017]

Internetové stránky daňového portálu finanční správy, [online]

<http://www.financnisprava.cz/cs/danove-tiskopisy/databaze-aktualnich-danovych-tiskopisu>

Internetové stránky firmy GIST, s.r.o., [online] dostupné zde:

<http://www.gist.cz/cz/software/adis>

Internetové stránky Finanční správy, [online] dostupné zde:

<http://www.financnisprava.cz/cs/financni-sprava/organy-financni-spravy>

<http://www.financnisprava.cz/cs/dane/danovy-system-cr/popis-systemu>

Internetové stránky poslanecké sněmovny, [online] dostupné zde:

<http://www.psp.cz/eknih/1935ns/ps/stenprot/056schuz/s056005.htm>,

<http://www.psp.cz/eknih/1935ns/ps/stenprot/057schuz/s057012.htm>

Seznam příloh

Obrázek č. 1 – vývoj daně z příjmu právnických osob, zdroj: data autora

Obrázek č. 2 – koncept k daňovému přiznání za rok 1914, fond č. ŽB/5639 Právní oddělení, daň výdělková 1902-1917, Archiv České národní banky

Obrázek č. 3 – Formulář daňového přiznání k dani výdělkové z podniků k veřejnému účtování zavázaných za rok 1898, Fond č. ŽB/5578 Právní oddělení, zvláštní daň výdělková 1898–1905, Archiv České národní banky

Obrázek č. 4 – Formulář daňového přiznání k dani výdělkové z podniků k veřejnému účtování zavázaných za rok 1923, ŽB/4897 Právní oddělení, daň výdělková 1916-1942, Archiv České národní banky

Obrázek č. 5 – Formuláře berní správy, Platební rozvrh na rok 1922 a Vyrozumění za rok 1920, ŽB/4897 Právní oddělení, daň výdělková 1916-1942, Archiv České národní banky

Obrázek č. 6 – Formulář daňového přiznání k dani výdělkové z podniků k veřejnému účtování zavázaných za rok 1923, ŽB/4897 Právní oddělení, daň výdělková 1916-1942, Archiv České národní banky

Obrázek č. 7 – Formulář daňového přiznání k dani výdělkové z podniků k veřejnému účtování zavázaných za rok 1932, fond č. ŽB/5640 Právní oddělení, zvláštní daň výdělková 1932–1933, Archiv České národní banky

Obrázek č. 8 – Daňové přiznání ke zvláštní dani výdělkové na rok 1939, fond číslo ŽB/4897 Právní oddělení, daň výdělková 1916-1942, Archiv České národní banky

Obrázek č. 9 – Daňové přiznání ke zvláštní dani výdělkové z roku 1942, fond číslo ČPB/288 Pošumavské závody 1923–1947, Archiv České národní banky

Obrázek č. 10 – Formulář daňového přiznání k e zvláštní dani výdělkové za rok 1948, fond č. PB/268, Plzeňská banka 1948–1949, Archiv České národní banky

Obrázek č. 11 – Formulář daňového přiznání k dani z příjmu právnických osob za rok 1993, soukromý archiv